

Jakub Affelski*

Relikty osadnictwa ludności łużyckich pól popielnicowych na stanowisku Krzemieniewo XXVI, gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie

Abstract

Affelski J. 2019. Relics of the settlement of the people of the Lusatian Urnfield culture at site Krzemieniewo XXVI, Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. *Raport 14*, 21-54

The article presents part of the results of archaeological excavations carried out in 2017 in connection with the construction of a ring road for Nowe Miasto Lubawskie as part of national road 15, at site Krzemieniewo XXVI, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. The excavations led to the discovery of the remains of a settlement associated with the people of the Lusatian culture from the late Bronze Age and the early Iron Age (approx. 900-700 BC).

Keywords: Lusatian culture, settlement, Bronze Age period V, early Iron Age

Badania wykopaliskowe na stanowisku nr XXVI (AZP 32-53/65) w miejscowości Krzemieniewo, gm. Kurzętnik, powiat nowomiejski, wykonane zostały w 2017 r. przez firmę PHU ANWIT Antoni Smoliński, na zamówienie Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Oddział w Olsztynie. Badania, mające charakter ratowniczy, poprzedzały prace związane z planowaną inwestycją drogową pn. „Budowa obwodnicy Nowego Miasta Lubawskiego w ciągu drogi krajowej nr 15”. Badaniami archeologicznymi kierował mgr Antoni Smoliński.

Stanowisko zajmuje pagórkowaty obszar poza dolinami, który w ujęciu fizyczno-geograficznym jest składową Garbu Lubawskiego, stanowiącego północno-wschodnią część Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego (Solon *et al.* 2018, 143-170; Ryc. 1-3). Teren stanowiska bardzo intensywnie użytkowany był rolniczo. Wystąpiła tu warstwa humusu współczesnego o miąższości wahającej się pomiędzy 0,4-0,6 m, którego skład stanowiły gleby płowe, rozwinięte na podłożu gliniastym i gliniasto-piaszczystym.

W trakcie badań odkryto relikty osadnictwa związane z ludnością łużyckich pól popielnicowych (ŁPP).

W niniejszym artykule przyjmujemy, że jednostka taksonomiczna, zwana powszechnie kulturą *łużycką* jest konglomeratem regionalnych ugrupowań, z wszystkimi cechami definiującymi poszczególne podjednostki kulturowe, co powoduje, że w ślad za ostatnimi propozycjami, w tekście będziemy określać to zjawisko mianem „łużyckich pól popielnicowych” (Gediga 1980; 1991; 1993; Dąbrowski 1980; 2009, 37-41; Kaczmarek 2012, 235). Podczas badań zarejestrowano w sumie 34 obiekty ziemne ŁPP (Ryc. 5; Tabela 1), w tym 26 jam gospodarczych, 7 dołków posłupowych, skupisko ceramiki oraz 732 fragmenty naczyń glinianych, 1 nieokreślony przedmiot gliniany, 1 gliniany przęslik, 3 zabytki krzemienne, 2 ziarniaki zbóż i polepę z odciskiem ziarna zboża.

Szczegółowa charakterystyka morfometryczna obiektów została przedstawiona w Tabeli 1. Systemy klasyfikacji i opisu obiektów związanych z osadami otwartymi ŁPP, z rozwiniętej epoki brązu (B2D – HaB2; III-VEB), jak i wczesnej epoki żelaza, zaproponowane przez Jana Michalskiego (Michalski 1983, 135-196), zakładają próbę odtworzenia pierwotnej funkcji obiektu, która w odniesieniu do tzw. jam gospodarczych jest

* Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska SZPILA Jakub Affelski, e-mail: pa-k@wp.pl

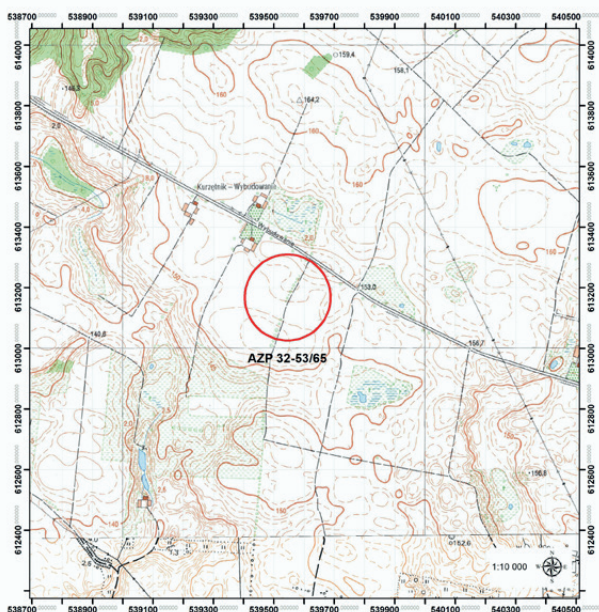
Ryc. 1. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Lokalizacja stanowiska na podkładzie podziału fizyczno-geograficznego (oprac. J. Affelski)

Fig. 1. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Site location against the geophysical division (compiled by J. Affelski)

stosunkowo trudna do ustalenia (Czopek 2007, 174). W niniejszym opracowaniu zdecydowano się więc na podział obiektów wziemnych (jam gospodarczych i dołków posłupowych) zaproponowany przez S. Czopka, który w ocenie autora jest stosunkowo obiektywną i czytelną formą analizy tego typu źródeł (Tabela 5, Tabela 6).

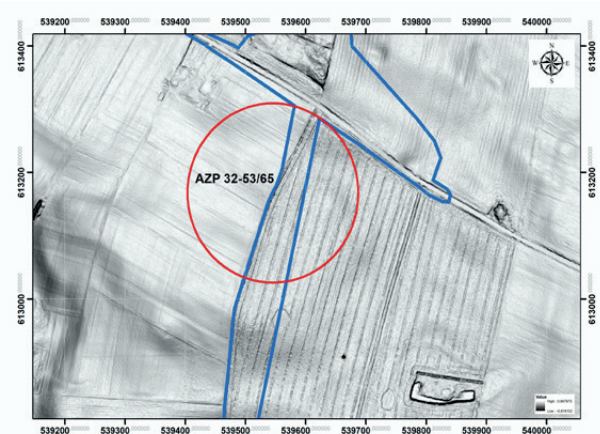
Na terenie objętym badaniami zlokalizowano 26 jam gospodarczych związanych z osadnictwem ŁPP (Ryc. 7-12). Wyodrębnione obiekty w rzucie posiadały kolisty,

owalny i nieregularny kształt (typ I, II, IV – Tabela 2). Zdecydowanie dominują formy owalne i nieregularne, powierzchnia obiektów wynosiła od ok. 0,32 do 4,34 m². Profile obiektów zostały sklasyfikowane w obrębie czterech podstawowych kategorii kształtu: nieckowaty (A), nieckowaty z przegłębieniem asymetrycznym (B₁), trapezowaty (E) i nieregularny (H). Miąższość jam wahała się od 0,1 do 0,84 m. Kategorią dominującą jest forma o profilu nieckowatym (Tabela 2), która może być wypadkową długotrwałych procesów niwelacji, bardzo rzadko jego forma jest bezpośrednim odzwierciedleniem pierwotnego wyglądu obiektu. Dlatego

Ryc. 2. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Hipotetyczny zasięg stanowiska, nakreślony na podstawie danych pozyskanych w trakcie badań wykopaliskowych (oprac. J. Affelski)

Fig. 2. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Hypothetical extent of the site, based on data obtained during the excavations (compiled by J. Affelski)

Ryc. 3. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Obszar stanowiska na podkładzie nachylenia terenu - slope (analiza danych LiDAR, pozyskanych z zasobów Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii) (oprac. J. Affelski)

Fig. 3. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Site area against a slope gradient map (analysis of LiDAR data obtained from the Head Office of Geodesy and Cartography) (compiled by J. Affelski)

Ryc. 4. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Obszar stanowiska w trakcie badań archeologicznych (foto J. Affelski)

Fig. 4. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Site area during the excavations (photo by J. Affelski)

konstrukcje te mogą być w ograniczonym zakresie wykorzystywane do celów porównawczych (Kadrow 1991, 22; Ignaczak 2004, 101). W ramach tej kategorii obiektów wyróżniono dwa rodzaje zasypisk: 1. układy jednowarstwowe (jedno- i niejednorodne), 2. układy wielowarstwowe (w odmianach horyzontalnych i horyzontально-diagonalnych; jedno- i niejednorodne). Poddany analizie zbiór jam wykazał, że zdecydowana większość miała jednowarstwowy charakter wypełniska.

Pojęcie jama gospodarcza ma bardzo szeroki zakres definicji. W grupie tej mieści się bardzo wiele typów, trudnych do jednoznacznej kwalifikacji funkcjonalnej. Niewielka pula informacji uniemożliwia w większości przypadków precyzyjne określenie funkcji obiektu. W literaturze przedmiotu istnieje kategoria określana jako jamy spichlerzowe, charakteryzujące się formą profilu w kształcie odwróconego trapezu o niejednorodnym charakterze i odpowiedniej miąższości (Bönish 2004, 102, 103; Marcinkian 2010, 161-162; Ignaczak, Affelski 2012, 64-65; Affelski, Machnio 2016, 78-79). Stosunek powierzchni do głębokości jest zmienny i uzależniony od czynników zewnętrznych, takich jak poziom wód gruntowych czy stan zachowania obiektu (Bönish 2004, 102). Ograniczenie jam „spichlerzowych” do trapezowatej (typ E) formy profilu jest dużym uproszczeniem. Z porównań etnograficznych wynika, że jamy ziemne do przechowywania płodów rolnych, kopane dość licznie w/i przy zagrodach, wykładano drewnem lub słomą i po całkowitym wypełnieniu zasypywano piaskiem i korą. Takie spichlerze odnawiano co roku i cyklicznie tworzone w nowych miejscach (Moszyński 1967, 241-242; Lew 2003, 124). Do jam

gospodarczych o potencjalnej funkcji magazynowej, zaklasyfikowano pięć obiektów o nr: 5, 7, 15, 65, 146 (Ryc. 7, 8, 10).

Wyraźnie czytelne są trzy zgrupowania obiektów w typie jam: grupa 1 – odc. III, ary 66, 67, 68, 75, 77; grupa 2 - odc. I, ary 14, 24, 25, 34, 35; grupa 3 – odc. I, ary 52, 53, 54, 63, 64 (Ryc. 6). Obiekty tworzyły mniej lub bardziej zwarte koncentracje na planie zbliżonym do owalu. W grupie nr 1 i 2 obiekty zostały tak rozplanowane, aby jednocześnie stworzyć pustą przestrzeń mającą charakter komunikacyjno-użytkowy. Tego typu zabiegi, na znacznie większą skalę zaobserwowano na stanowiskach ŁPP w Janowie Pomorskim 1 (Ignaczak, Affelski 2012, 99) czy Głazowie 8 (Domańska *et al.* 2013, 117, ryc. 2, 119).

Układy skupisk jam gospodarczych są nągminnie spotykane na osadach ŁPP, w całej strefie występowania tej jednostki kulturowej i często traktowane są jako zespoły obiektów zasobowych do przechowywania płodów rolnych. W przypadku zgrupowań odkrytych w Krzemieniewie obiekty o cechach „magazynowych” nie są tak liczne. Podobne układy zarejestrowano na stanowiskach: Woryty 2 (Dąbrowski, Mogielnicka-Urban 1981b, 205, 206), Janów Pomorski 1 (Ignaczak, Affelski 2012, 98-99), Kowalewice 6-7 (Marchelak, Tyszler 2003, ryc. 3 – wkładka), Zagórze 1, 2 (Muzolf 2015, 199, ryc. 132; 211, ryc. 133), Wilenko 16 (Ignaczak *et al.* 2014 ryc. 2.54 – wkładka), Zabrzezie 3 (Anioła *et al.* 2003, ryc. 18 – wkładka), Boratyn 17 (Paradyło 2016, ryc. 89 – wkładka), Grabek 11/56 (Muzolf 2002, ryc. 249 – wkładka), Zambrzyce Stare 4 (Affelski, Machnio 2016, 79, ryc. 5), Kuczkowo 5 (Ignaczak 2002, 175, ryc. 71), Łęki Górne

1 (Affelski, Ignaczak 2008, Mapa 1 – wkładka), Głazów 8 (Domańska *et al.* 2013, 117, ryc. 2), Legarda 1 (Affelski, Dłubakowski 2011, 488, ryc. 2), Gostynin 28 (Affelski *et al.* 2013, 515, ryc. 2).

W badanym zbiorze zarejestrowano również siedem dołków posłupowych (obiekty: 2, 3, 4, 46, 51, 58, 147). W rzucie poziomym posiadały kolisty, owalny i nieregularny kształt o powierzchni mieszczącej się w przedziale 0,1-0,41 m². Profile o głębokości mieszczącej się w przedziale 0,10-0,38 m posiadały głównie nieckowaty kształt. Obiekty nie tworzyły zwartych, skomplikowanych układów słupowych. Rejestrujemy je również w kontekście pojedynczej jamy zasobowej: dołki nr 51 i 56 i ob. nr 50; dołek nr 147 i ob. nr 146 (Ryc. 6).

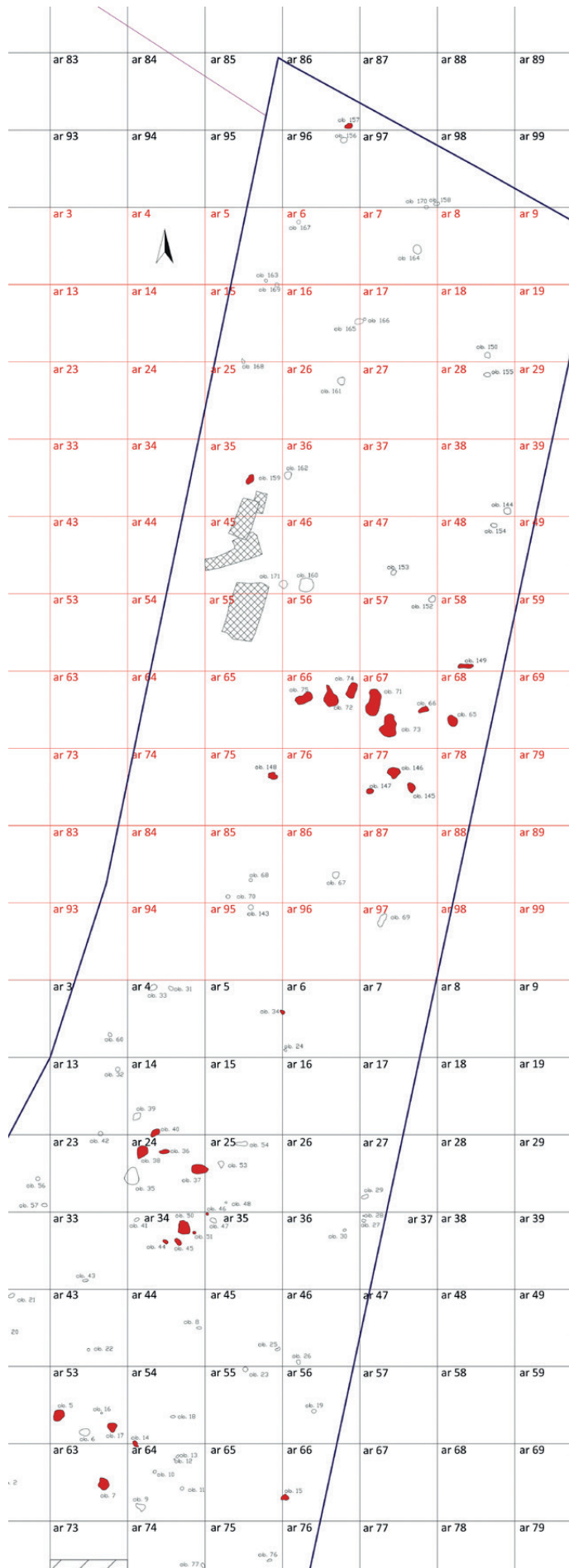
Na arze 41 (odc. I) odnotowano skupisko ceramiki naczyniowej, w którego skład wchodziło zniszczone naczynie – obiekt 55, którego formę udało się zrekonstruować (Ryc. 13).

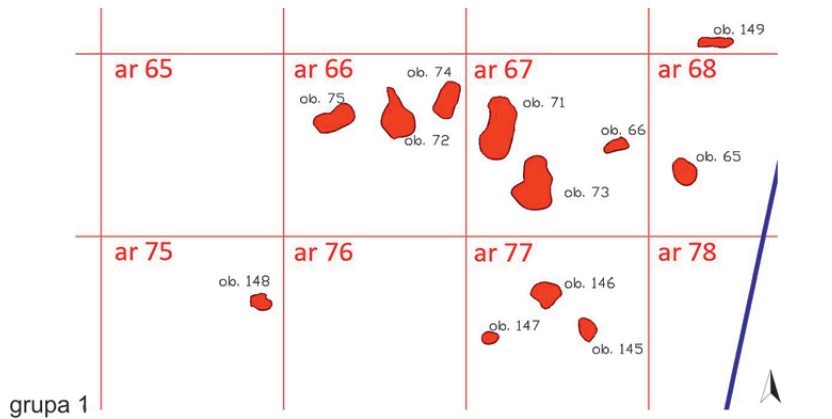
W trakcie badań terenowych udało się zarejestrować liczny zbiór zabytków ruchomych a mianowicie, 732 fragmenty naczyń glinianych, nieokreślony przedmiot w wykonany z wypalanej gliniany, ceramiczny przęślik, 3 zabytki krzemienne oraz 2 ziarniaki zbóż i polepę z odciśkiem ziarna zboża.

Pozyskana ceramika naczyniowa pochodzi głównie z obiektów wziemnych (88,9%) (Ryc. 15-20). Tę kategorię źródeł opisano i sklasyfikowano za pomocą cech makromorfologicznych, zdobnictwa, mikromorfologicznych i technologii. Podejście takie, określane jako systemowe, ma już ugruntowaną tradycję i rozbudowaną literaturę (por. Czebreszuk, Kośko, Szmyt 2006). Stosowana w nim na szeroką skalę formalizacja opisu została w pełni wykorzystana w niniejszym tekście. W dalszych częściach analizy wykorzystano z gotowych już metod, wypracowanych przy okazji badania pradziejowych materiałów źródłowych z obszaru Niżu Polskiego (Ignaczak 2002, 32-52; Czebreszuk *et al.* 2006, 39-64;

Ryc. 5. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Fragment planu zbiorczego stanowiska z naniesionymi obiektami osadniczymi ludności łużyckich półpopielnicowych (kolor czerwony) (rys. J. Affelski)

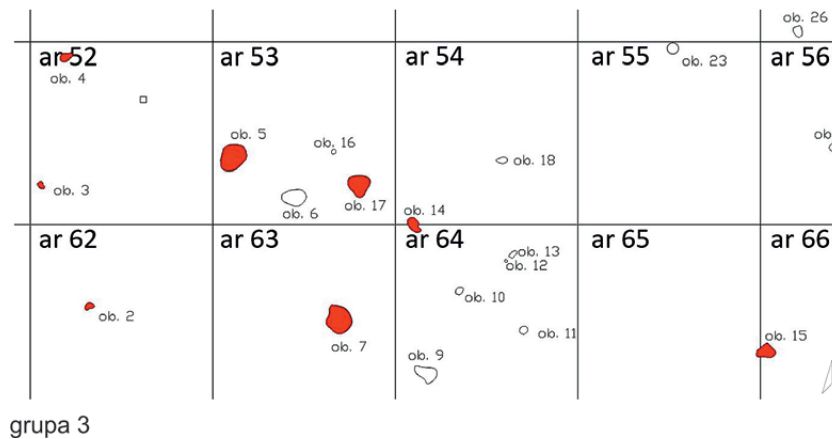
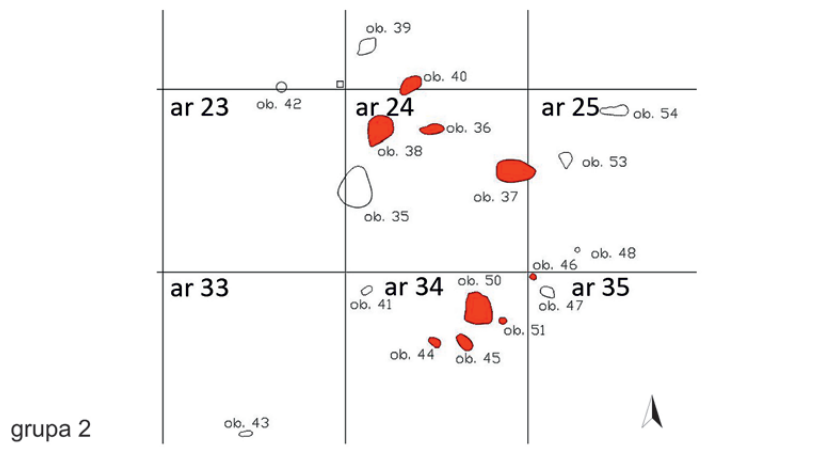
Fig. 5. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodship. Fragment of an overall site plan with marked settlement features of the Lusatian Urnfield culture (in red) (drawn by J. Affelski)

Ryc. 6. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Skupiska jam gospodarczych ludności łużyckich pól popielnicowych: A – odcinek III; B, C – odcinek I (rys. J. Affelski)

Fig. 6. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Clusters of utility pits of the Lusatian Urnfield culture: A – section III; B, C – section I (drawn by J. Affelski)

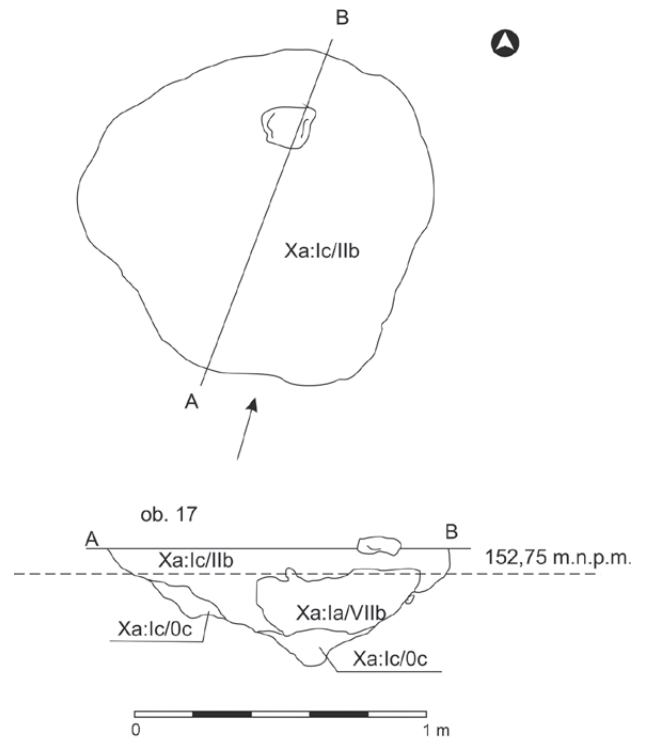
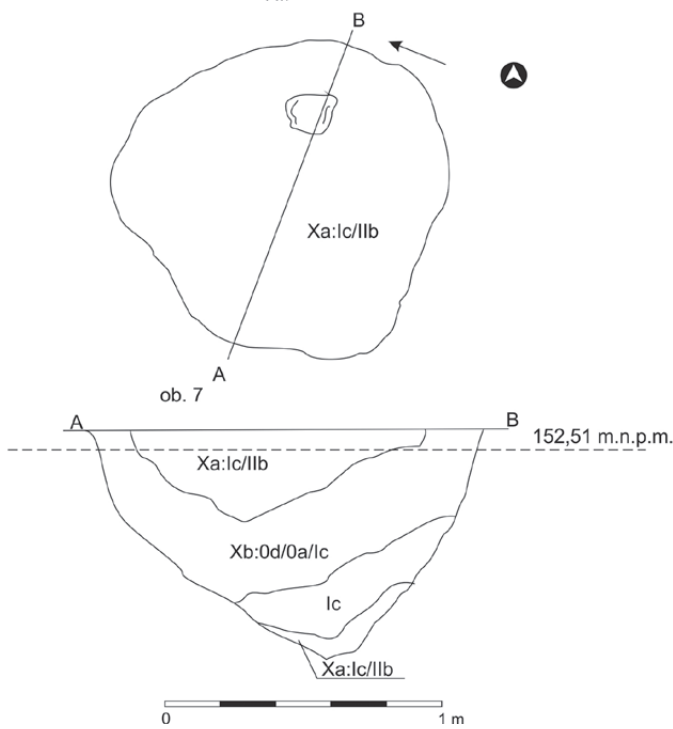
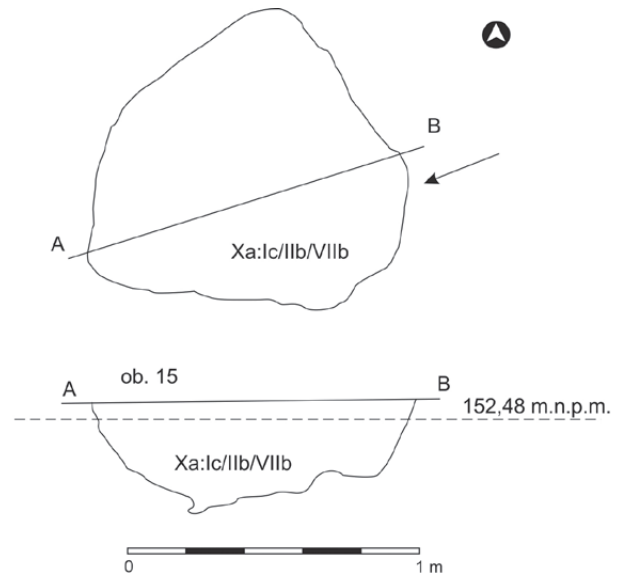
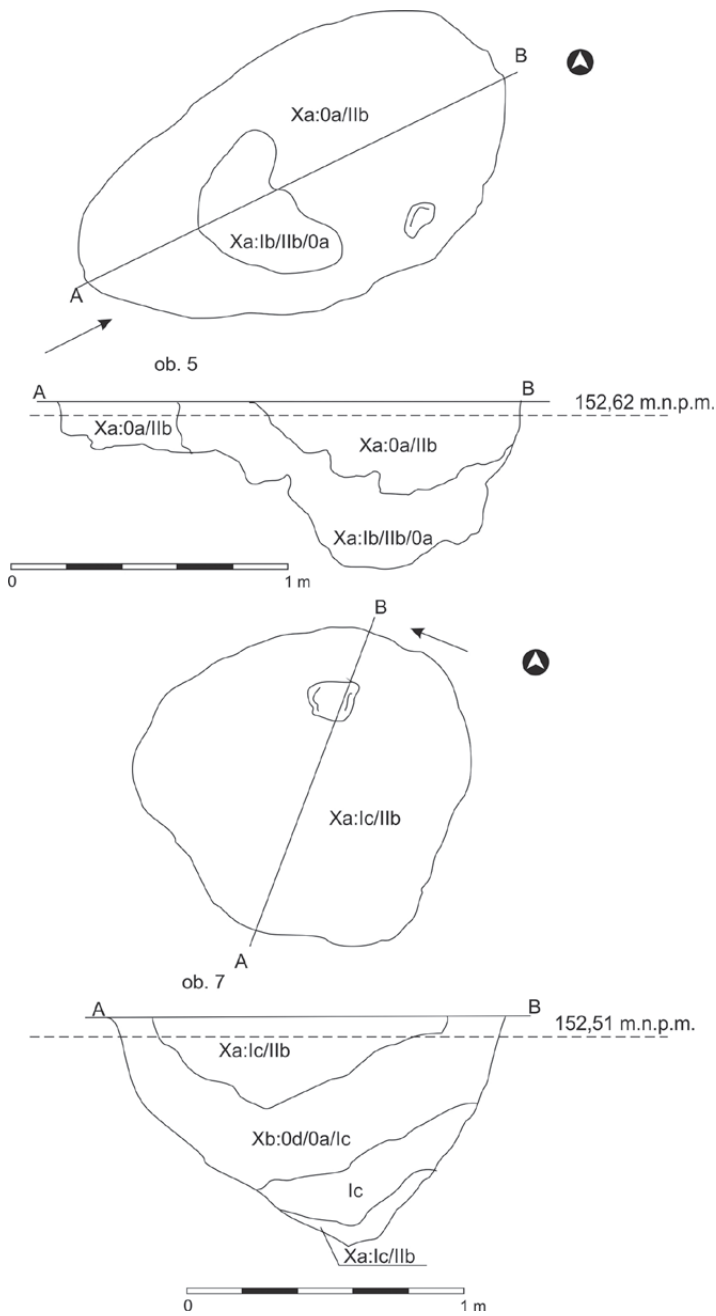

Ignaczak, Affelski 2012, 72-77). Kategoryzacja cech podlegających analizie została oparta o nadrzędność parametrów morfologiczno-stylistycznych, najbardziej adekwatnych w klasyfikacji źródeł z epoki brązu.

W analizie zbioru naczyń ŁPP wykorzystano schemat typologiczny opracowany dla potrzeb analityki materiału ceramicznego okresu neolitu (Koško 1979, 41; Czerniak 1980, 49-56; Czebreszuk, Koško, Szymt 2006). Schemat ten, wskutek odwołania do typów bazowych, charakteryzuje konieczna przy opisie materiału ruchomego doza obiektywizmu (Ryc. 14). Typ bazowy jest definiowany przez liczbę członów naczynia oraz przyjęte wartości liczbowe wskaźników – proporcji średnicy

wylewu naczynia do jego wysokości ($R_1:H_1$) oraz średnicy wylewu naczynia do średnicy brzuśca ($R_1:R_3$). Staje się on jednocześnie podstawą do wyodrębniania tzw. typów szczególnych, odnoszących się do konkretnych cech, mających walor chronologiczny. Badany zbiór jest mocno rozdrobniony, co przełożyło się na niewielką liczbę odtworzonych form naczyń. W trakcie analizy pozyskanych źródeł wydzielono cztery jednostki makromorfologiczne: I – kubki/czerpaki; IV – misy; V – garnki, VI – wazy.

Kubki/czerpaki (I) – w zbiorze odnotowano jedno naczynie, które pomimo słabego stanu zachowania przyporządkowano do tego makrotypu (Ryc. 15: 3). Posiada

Ryc. 7. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Obiekty (jamy gospodarcze) ludności łużyckich pól popielnicowych (rys. K. Machnio, J. Affelski)

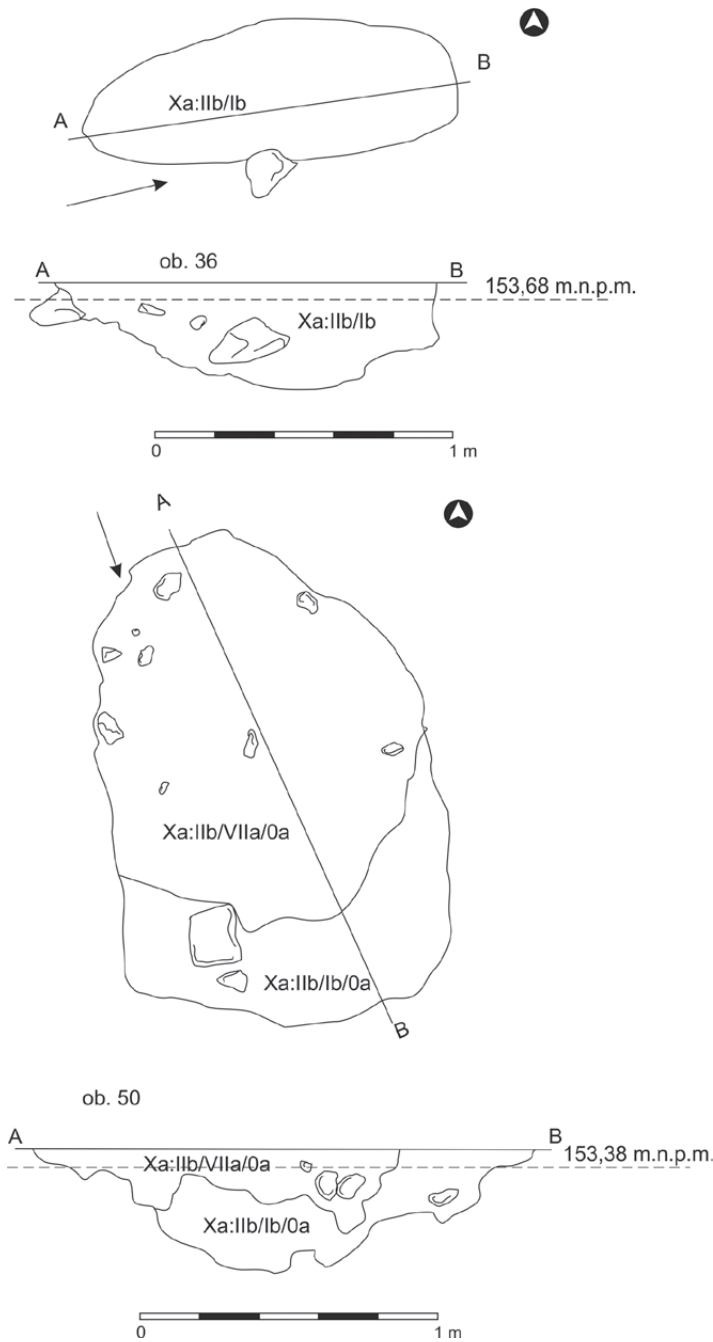
Fig. 7. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Features (utility pits) of the Lusatian Urnfield culture (drawn by K. Machnio, J. Affelski)

Ryc. 8. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Obiekty (jamy gospodarcze) ludności łużyckich pól popielnicowych (rys. K. Machnio, J. Affelski)

Fig. 8. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Features (utility pits) of the Lusatian Urnfield culture (drawn by K. Machnio, J. Affelski)

ono małe ucho łączące wylew z brzuścem, lekko wystające ponad krawędź naczynia. Partia brzuśca zdobiona jest delikatnym ornamentem rytych linii w układzie horyzontalnym i wertykalnym. Podobne naczynie odnotowano na stanowisku osadowym z IV-V okresu EB w miejscowości Ruda 3-6, gm. Grudziądz, woj. kujawsko-pomorskie (Gackowski 2012, 29, tabl. 30, wkładka CD).

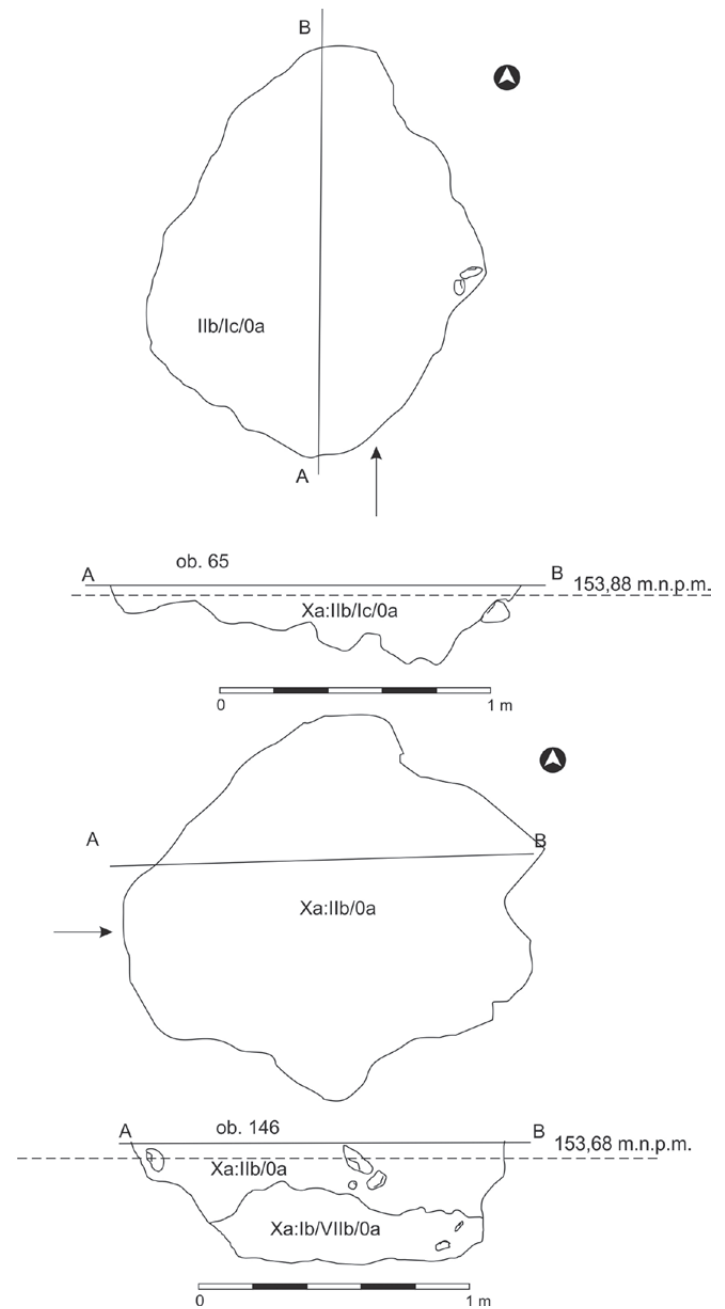
Misy (IV) – w zbiorze wyróżniono trzy takie formy (Ryc. 15: 5; 18: 2; 19: 1). Naczynia nie zachowały się w całości, niemniej jednak reprezentują one formy jednoelementowe o profilu półkolistym (Ryc. 15: 5; 19: 1) oraz dwuelementowe o ostrym załomie (Ryc. 18: 2). Obie formy licznie występują na ziemi chełmińskiej, Pomorzu Wschodnim, Warmii oraz w pozostałych regionach

Ryc. 9. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Obiekty (jamy gospodarcze) ludności łużyckich pól popielnicowych (rys. K. Machnio, J. Affelski)

Fig. 9. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Features (utility pits) of the Lusatian Urnfield culture (drawn by K. Machnio, J. Affelski)

występowania tego taksonu kulturowego, w kontekście schyłku epoki brązu i okresu halszackiego (Dąbrowski, Mogielnicka-Urban 1981a, 93, 94, tabl. IX: 5, 8, 9, 16; X: 5, 9, 11, 10, 16, 17; Gackowski 2007, 87, ryc. 5: d, i, h; Gackowski 2012, 33, 42, tabl. 33: 2, 3, 5; 42: 6, 8, 10, 11 – wkładka CD; Ignaczak, Affelski 2012, 126, 128, 129, 132, 138; tabl. 16: 5; tabl. 18: 2, 3; tabl. 19: 2, 3; tabl. 22: 7-9;

Ryc. 10. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Obiekty (jamy gospodarcze) ludności łużyckich pól popielnicowych (rys. K. Machnio, J. Affelski)

Fig. 10. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Features (utility pits) of the Lusatian Urnfield culture (drawn by K. Machnio, J. Affelski)

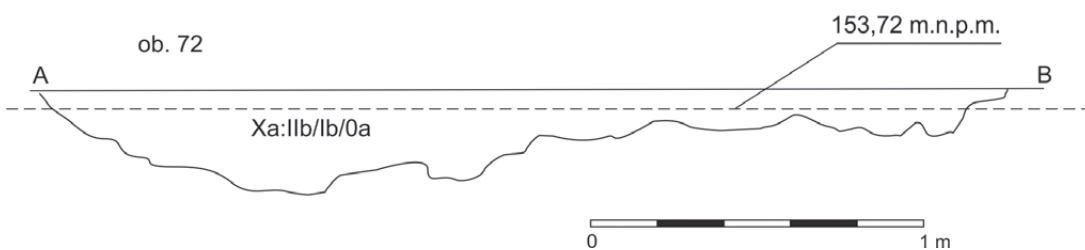
tabl. 28: 1, 2; Marchelak, Tyszler 2002, 79, 229, ryc. 102; Węgrzynowicz 1973, 53, ryc. 19). Misy posiadały zdobienia w postaci ornamentu szczypanego lokowanego na brzuchu naczynia oraz umiejscowionych na jego krawędzi, diagonalnych linii rytych lub plastycznych guzków.

Garnki (V) – zarejestrowano pięć naczyń, które można przypisać do tej grupy pojemników (Ryc. 15: 1;

Ryc. 11. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Obiekty (jamy gospodarcze) ludności łużyckich pól popielnicowych (rys. K. Machnio, J. Affelski)

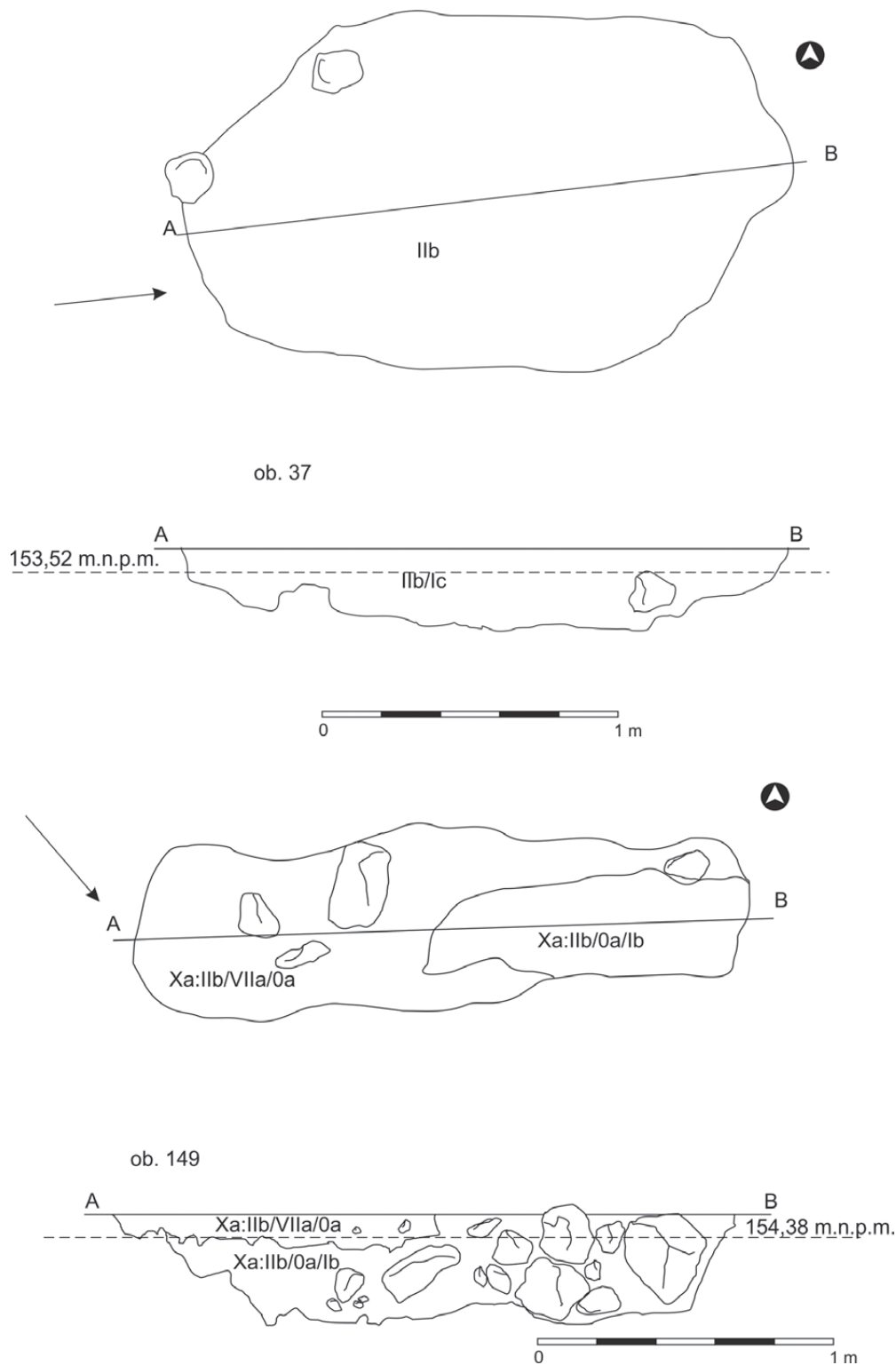
Fig. 11. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Features (utility pits) of the Lusatian Urnfield culture (drawn by K. Machnio, J. Affelski)

16: 1; 17: 1; 18: 6; 19: 8). Reprezentują formy jednoelementowe – proste (Ryc. 18: 6; 19: 8), dwuelementowe o lekko esowatym profilu (Ryc. 15: 1; 16: 1) oraz trójelementowe o ostrym esowatym przekroju (Ryc. 17: 1). Garnki z reguły poddawane były chropowaceniu oraz obmazywaniu palcami (zarówno na całej powierzchni lub w partii dolnej – poniżej załomu brzuśca), zdobnictwo ograniczało się do ornamentu paznokciowego, tworzącego poziomą jodełkę w układzie dwóch linii (Ryc. 17: 1). Formy garnków zarejestrowane w trakcie

badania, występują pospolicie w regionach sąsiadujących z dorzeczem Drwęcy (ziemia chełmińska, Warmia, Pomorze Wschodnie, Mazowsza), a także na obszarach odleglejszych. Podobne egzemplarze rejestrujemy na stanowiskach Szyldak, stan. XIII, gm. Ostróda (Affelski, Kowalewski 2017, 39, ryc. 4: 1, 5); Janów Pomorski, stan. 1, gm. Elbląg (Ignaczak, Affelski 2012, 142, 143, 147; tabl. 32: 4; tabl. 33: 4; tabl. 37:1), Klęczkowo, stan. 8, gm. Stolno (Gackowski 2012, 32, tabl. 32: 1-3 – wkładka CD), Ruda, stan. 6-9 (Gackowski 2012, 28, 29; tabl.

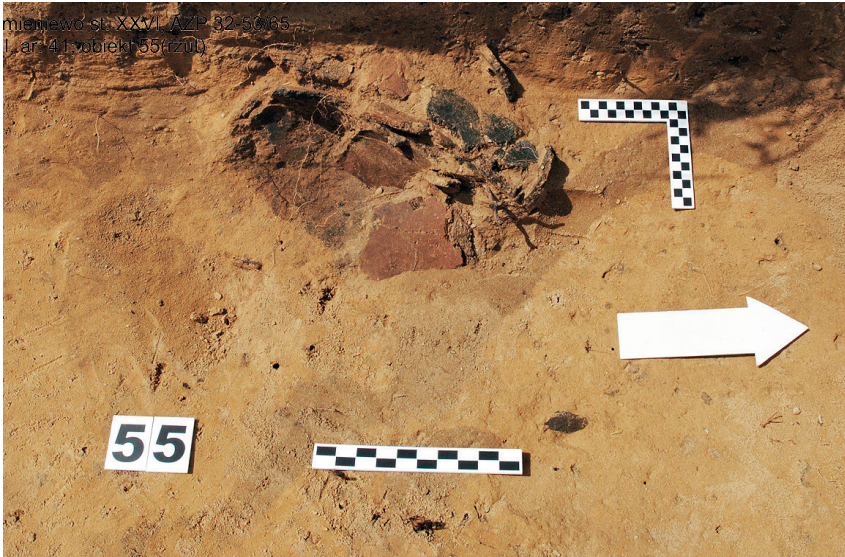
Ryc. 12. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Obiekty (jamy gospodarcze) ludności łużyckich pól popielnicowych (rys. K. Machnio, J. Affelski)

Fig. 12. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Features (utility pits) of the Lusatian Urnfield culture (drawn by K. Machnio, J. Affelski)

28:18, 19; 29: 2, 4), czy Worytach, stan. 2 (Dąbrowski, Mogielnicka-Urban 1981a, 94, 102, 114; tabl. X: 12, 13; XIII: 14, 18, 19, 20; XVIII: 1, 3, 6).

Wazy (VI) – egzemplarz zachowany fragmentarycznie, zdobiony jest rytymi liniami w układach horyzontalnym i diagonalnym (Ryc. 18:5). Podobne pojemniki dość licznie występują m.in. na ziemi chełmińskiej (Chudziakowa 1974, 184; tabl. II: 3; Gackowski 2012, 30; tabl. 30: 4).

Do klasyfikacji zdobnictwa naczyń ludności ŁPP, wykorzystano interkulturowy schemat opracowany przez Aleksandra Kośkę dla ceramiki neolitycznej i stosowany powszechnie także w opisie naczyń pochodzących z wczesnego okresu epoki brązu na Kujawach (Kośko 1981, 34; Czebreszuk 1996, 42-44). Pozwala on połączyć zalety kodowego poziomu opisu wątków zdobniczych oraz prezentacji liczbowej (zależności frekwencyjne). Listę zdobień w poszczególnych zespołach

Ryc. 13. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Skupisko ceramiki ludności lużyckich pól popielnicowych (obiekt 55) (foto K. Machnio)

Fig. 13. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Cluster of pottery of the Lusatian Urnfield culture (feature 55) (photo by K. Machnio)

przedstawia Tabela 5. W ornamentyce rejestrujemy motywy:

- odciski palców (R-236) – ten popularny w kontekście ŁPP motyw na stanowisku w Krzemieniewie rejestrowany jest na krawędziach naczyń (Ryc. 18: 3) oraz na ich brzuścach (Ryc. 20: 2);
- szczypanie opuszkami palców (R-241) – odnotowano na brzuścu naczynia w typie misy (Ryc. 15: 5);
- odciskanie paznokci (R-231) – odnotowano na naczyniu w typie garnka, gdzie tworzyły dwupoziomową, dookólną jodełkę (Ryc. 17: 1) oraz na fragmencie wewnętrznej strony wylewu niezidentyfikowanego pojemnika (Ryc. 18: 3);
- motyw pionowych (M-188), diagonalnych (M-183) i poziomych (M-178) rytych lub odciskanych linii – zarejestrowano na niewielkich fragmentach czterech naczyń (kubki/czerpaki, wazy), w strefie ich brzuśców oraz krawędzi (Ryc. 15: 3; 18: 5; 20: 1, 3);
- guzek plastyczny (E-50) – zaobserwowano na krawędzi naczynia w typie misy (Ryc. 19: 1).

Niemierzalne części naczyń (definiowane poprzez cechy mikromorfologii) opisano na podstawie frekwencji typów: krawędzi wylewów (wg schematu A. Kośko 1981, 33), den (wg schematu J. Czebreszuka 1996, 36-41; wersja poprawiona Czebreszuk, Kośko, Szmyt 2006, 57, ryc. 3.6) oraz uch (wg schematu Czebreszuk, Kośko, Szmyt 2006, 55, ryc. 3.5) w poszczególnych zespołach (Tabele 6, 7).

Ogólną frekwencję poszczególnych typów wylewów (98 sztuk reprezentujących 38 naczyń) w ramach zbioru ceramiki naczyniowej ŁPP przedstawia Tabela 6. W tej grupie źródeł zdecydowanie dominują rodzaje ścianek: 1 (proste), 10 (związujące się) i 18 (od wewnątrz związująca się do rdzenia; od zewnątrz odchodząca od niego). Odpowiadało mu nasilenie w występowaniu dwóch

typów zwieńczeń: „e” – półkolistych i „k” – prostych. Przeprowadzone na innych grupach ceramiki badania dowiodły, że trudno uczynić z niej czuły datownik (Czebreszuk *et al.* 1998, 14-16).

Pozyskany skromny zbiór den (4 sztuki), nie odzwierciedla szerokiego wachlarza tendencji w kształtowaniu spodów naczyń przez społeczność ŁPP zamieszkującą okolice Krzemieniewa (Tabela 7; Ryc. 15: 4, 6). Dla badanego zespołu charakterystyczne jest stosunkowo proste modelowanie zewnętrznej ścianki dna (z niewielką stopką), z prostą ścianką wewnętrzną (typ 7a i 7d). Zasadniczo prezentowany zbiór den reprezentują przykłady spotykane w ceramice ŁPP na całym obszarze występowania tej jednostki kulturowej, tak w epoce brązu, jak i we wczesnej epoce żelaza, dlatego poszczególne typy nie mają walorów chronologicznych.

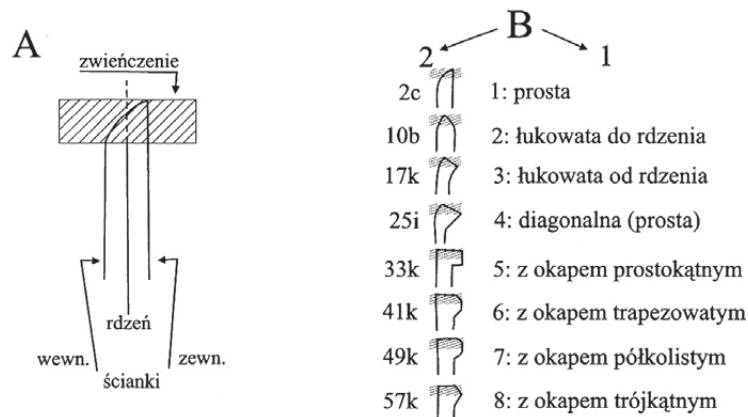
W całym zbiorze ceramiki zarejestrowano tylko cztery taśmowate ucha (Tabela 7), lekko zwężające się w partii centralnej, które zaopatrywało naczynia w typie kubka/czerpaka (Ryc. 15: 3) czy garnka (Ryc. 15: 1). Wystawało ono ponad krawędź naczynia (cecha typowa dla okresu halsztackiego) lub było równe jego krawędzi. Interesujący może być fakt, że 3 z 4 naczyń zaopatrzonych w ucha, wystąpiły w jednym obiekcie (obiekt 17).

W analizie technologii ceramiki naczyniowej wykorzystano model opisu cech technologicznych, stosowany w badaniach społeczności pradziejowych z obszaru Niżu Polski (Czebreszuk 1996, 12-29; Ignaczak 2002, 50-53). Proces technologiczny, ręcznego wyrabiania pojemników ceramicznych, był ściśle związany z grubością ścianek danych egzemplarzy. Z tego powodu ogólne tendencje w przygotowywaniu masy garncarskiej omówione będą na podstawie podziału na ceramikę cienko-, średnio- i grubościenną.

I

	R1 > R3			R1 < R3		
	A	B	C	D	E	
MISY R1 : H1 > 2,0						MISY R1 : H1 < 2,0
PUCHARY R1 : H1 < 2,0				II		WAZY 1,1 < R1:H1 < 2,0
				III		GARNKI R1 : H1 < 1,1
IV						

II

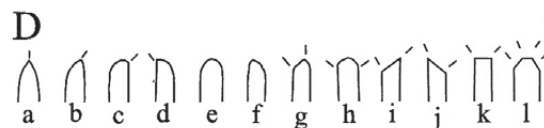

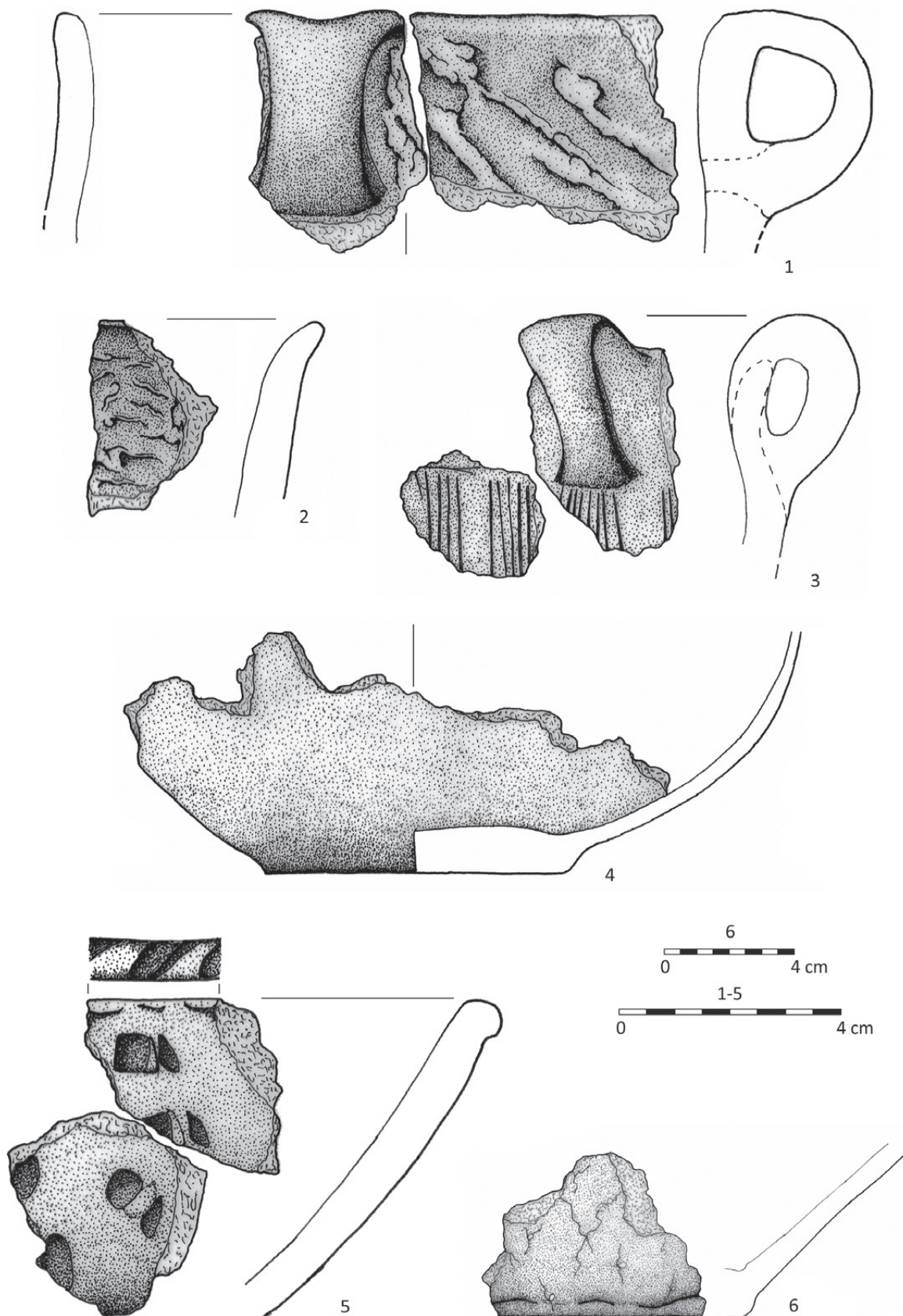
Ryc. 14. I – Klasyfikacja typów morfologicznych naczyń ŁPP na bazie typologii L. Czerniaka (1980) i T. Węgrzynowicz (1984) (wg M. Ignaczak 2016, 60); II – schemat systematyki krawędzi (wg A. Koško 1981) z uzupełnieniami M. Ignaczaka (2016); III – lokalizacja wskaźników makromorfologicznych (wg. Koško 1981; Czebreszuk *et al.* 2006)

Fig. 14. I – Classification of morphological types of the Lusatian Urnfield culture vessels based on the typology by L. Czerniak (1980) and T. Węgrzynowicz (1984) (after M. Ignaczak 2016, 60); II – edge classification diagram (after A. Koško 1981) supplemented by M. Ignaczak (2016); III – location of macromorphological indicators (after Koško 1981; Czebreszuk *et al.* 2006)

C

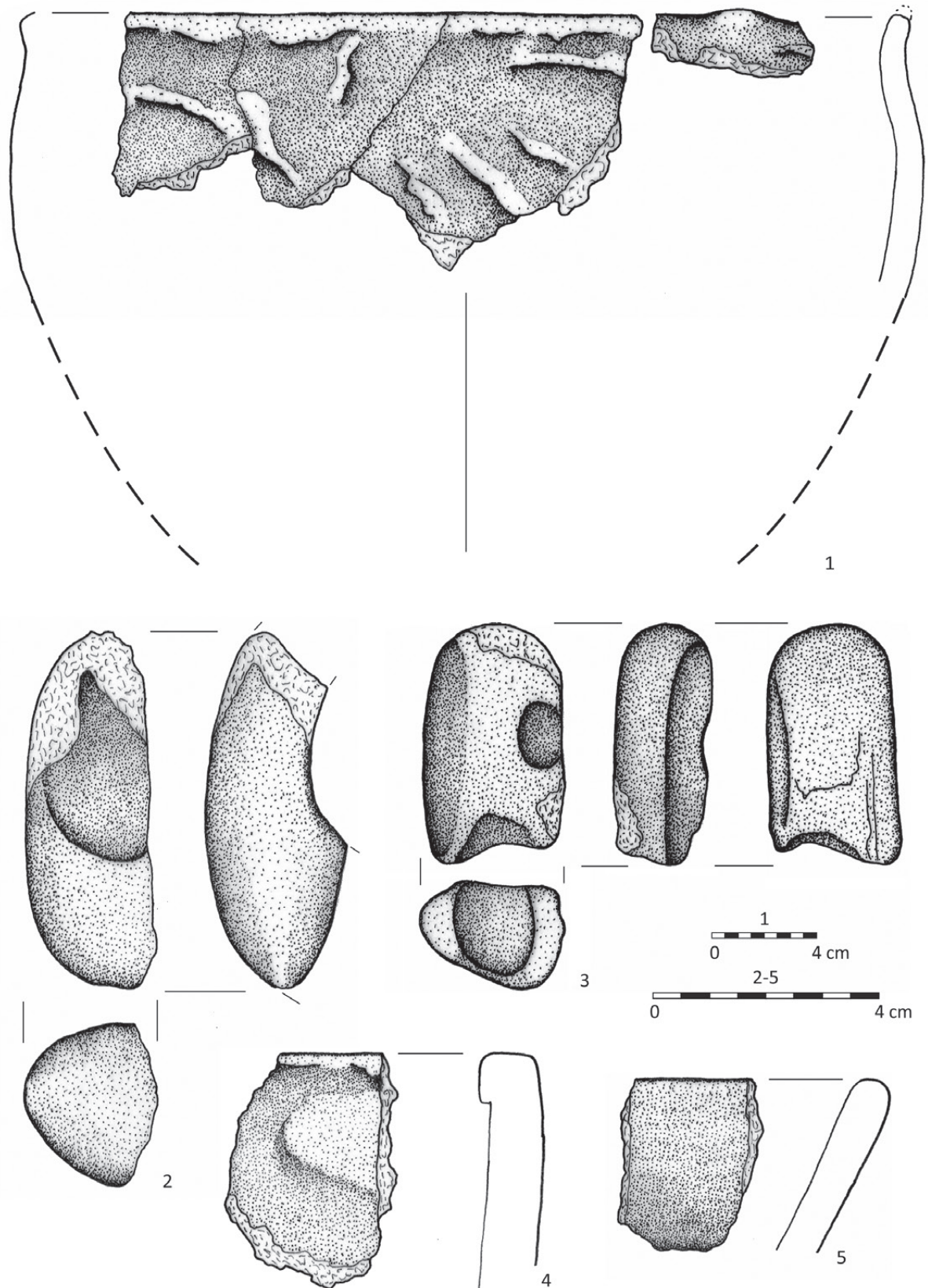
		ścianka wewnętrzna							
		1	2	3	4	5	6	7	8
ścianka zewnętrzna	1	1	2	3	4	5	6	7	8
	2	9	10	11	12	13	14	15	16
	3	17	18	19	20	21	22	23	24
	4	25	26	27	28	29	30	31	32
	5	33	34	35	36	37	38	39	40
	6	41	42	43	44	45	46	47	48
	7	49	50	51	52	53	54	55	56
	8	57	58	59	60	61	62	63	64

Ryc. 15. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Ceramika naczyniowa ludności łużyckich pól popielnicowych (1-4) obiekt 17; (5) obiekt 7; (6) obiekt 37 (rys. K. Machnio)

Fig. 15. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Ceramic vessels of the Lusatian Urnfield culture: (1-4) feature 17; (5) feature 7; (6) feature 37 (drawn by K. Machnio)

Ryc. 16. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Zabytki ceramiczne ludności łużyckich pól popielnicowych (1) obiekt 17; (2-3) obiekt 37; (4-5) obiekt 50). (1,4,5) ceramika naczyniowa; (2) fragment glinianego przęślika; (3) fragment nieokreślonego przedmiotu glinianego (rys. K. Machnio)

Fig. 16. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Ceramic artefacts of the Lusatian Urnfield culture: (1) feature 17; (2-3) feature 37; (4-5) feature 50). (1,4,5) ceramic vessels; (2) fragment of a clay spindle whorl; (3) fragment of an unidentified clay object (drawn by K. Machnio)

1. Naczynia cienkościenne (do 5,9 mm grubości) – 9,83% zbioru.
  - Domieszka schudzająca: dominuje postać niejednorodnego lub różowego tłucznia kamiennego, o granulacji drobnej i średniej, rzadko grubej. Masa garncarska jest „średnio” wymieszana (warstewkowy przełam).
  - Faktura ścianki zewnętrznej to nieznaczna dominacja ceramiki wygładzanej i wyswiecanej, charakterystyczna dla delikatnych pojemników w typie kubka/czerpaka, pucharków, niedużych waz. Incydentalnie rejestrujemy pojemniki chropowate.
  - W kolorystyce przełamu brak wyraźnej dominacji odcieni szarych nad żółto-czerwono-brązowymi i dwubarwnymi.
2. Naczynia średniościenne (grubość od 6 do 9,9 mm) – 17,62% zbioru.
  - Domieszka schudzająca: dominuje postać wielobarwnego i różowego tłucznia kamiennego o granulacji średniej i grubej. Masa garncarska jest z reguły „średnio” wymieszana (warstewkowy przełam).
  - Faktura ścianki zewnętrznej to przewaga tendencji do równych, ale szorstkich powierzchni. Rzadziej rejestrujemy obrzucanie gliną powierzchni ścianek zewnętrznych (wraz z obmazywaniem) lub ich wygładzanie oraz wyswiecanie.
  - W kolorystyce przełamu dominują odcienie szarości.
3. Naczynia grubościenne (10 mm >) – 72,55% zbioru.
  - Domieszka schudzająca: dominuje postać tłucznia kamiennego o granulacji średniej i grubej, głównie o barwie niejednorodnej, różowej i białej. Niewielkim stopniu występuje w masie mika.
  - Faktura ścianki zewnętrznej to dominacja równej i szorstkiej powierzchni.
  - W kolorystyce przełamu lekko przeważają odcienie szarości.

Poddany analizie zbiór ceramiki naczyniowej wydaje się nosić cechy wskazujące na jego zwartą chronologię. Dla rozważań na temat datowania istotne było wzajemne powiązanie poszczególnych cech ceramiki (szczególnie makromorfologii i zdobnictwa) co znacznie ułatwiło określenie przynależności czasowej zbioru.

Odkryty na stanowisku Krzemieniewo XXVI zbiór ceramiki naczyniowej należy wiązać ze schyłkiem epoki brązu (VEB) i początkiem podokresu halszackiego C (HaC). Bardzo zbliżony zestaw źródeł ceramicznych zarejestrowano na osadzie ŁPP w Janowie Pomorskim, stan. 1, gm. Elbląg, gdzie materiał zabytkowy datowano

na przełom epoki brązu i okresu halszackiego (VEB/HaC; ok. 900-700 p.n.e.) (Ignaczak, Affelski 2012). Ceramicznymi wyróżnikami chronologicznymi w badanym zbiorze są:

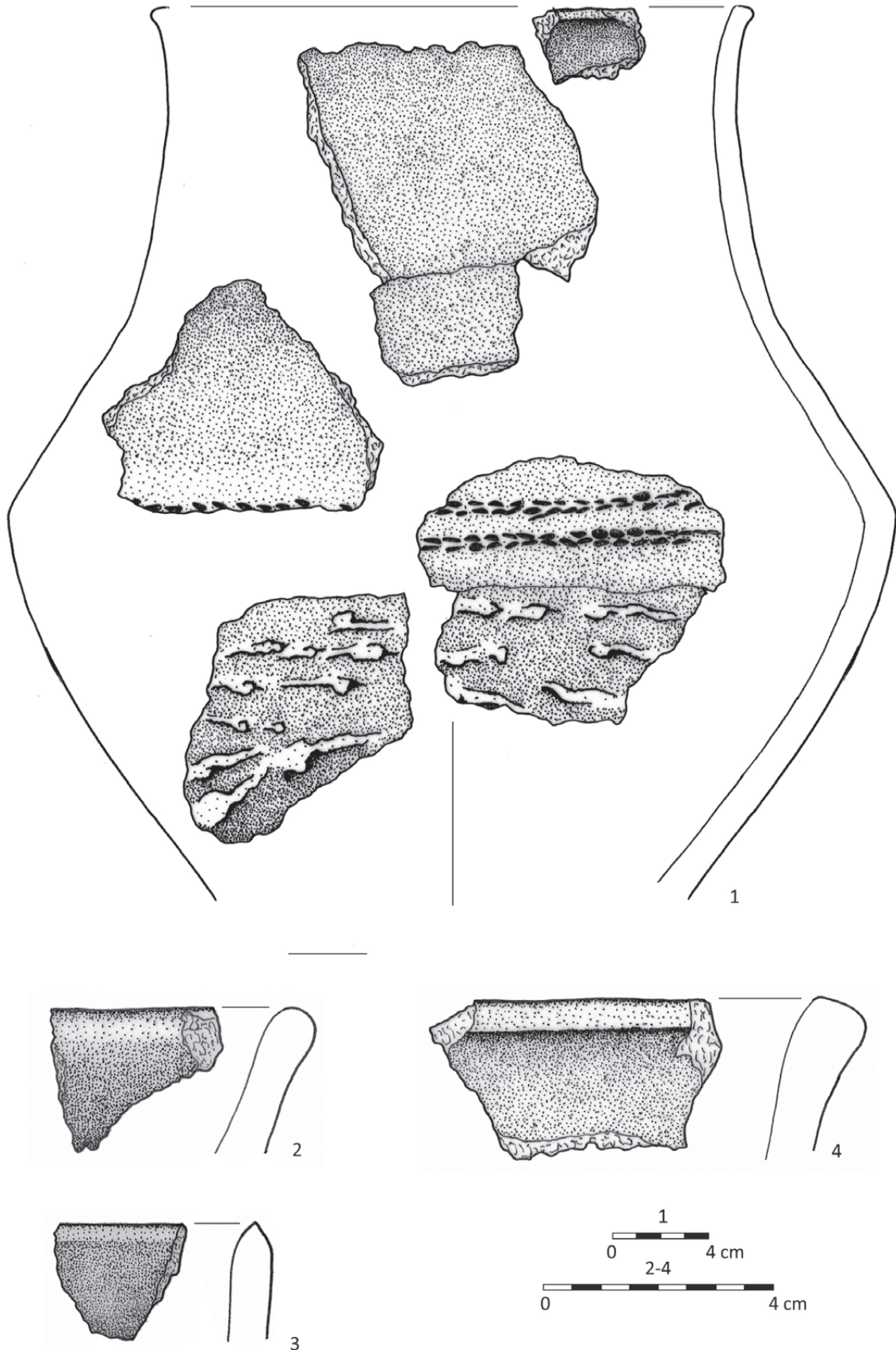
- misy zdobione ornamentem szczypanym (brzusiec) oraz odciskami na krawędzi (Ryc. 15: 5);
- naczynia w typie garnka z niewielkim uchem podkrawędnym, często ze ściankami zewnętrznymi obrzucanymi gliną i obmazywanymi palcami (Ryc. 15: 1);
- naczynia w typie garnka o lekko esowatym profilu, często ze ściankami zewnętrznymi obrzucanymi gliną i obmazywanymi palcami (Ryc. 16: 1);
- naczynia w typie kubka/czerpaka z uchem wystającym ponad krawędź naczynia (Ryc. 15: 3).

W morfologii i ornamentyce naczyń w badanym zbiorze spotykamy cechy występujące w zestawach naczyń ŁPP z okresu VEB-HaC, zarówno na Warmii, Pomorzu (szczególnie na wschód od Wisły), jak i na ziemi chełmińskiej czy północnego Mazowsza. Bliskość rzeki Drwęcy umożliwiała swobodne docieranie w rejon ziemi lubawskiej ceramicznych wzorców stylistycznych z sąsiedniej ziemi chełmińskiej, co niewątpliwie wpływało na miejscową wytwórczość garncarską w danym okresie. Najbardziej czytelne jest to w formie i ornamentyce naczyń odkrytego w obiekcie 55 (Ryc. 17: 1). Jego ostre profilowanie i ornamentyka w formie odcisków paznokcia, które tworzyły dwupoziomą, dookołą jodełkę jest popularnym motywem w rejonie Pojezierza Chełmińskiego (Gackowski 2012, 9, 22, 33; tabl. 9: 29 – wkładka CD; 22: 23; 33: 1). Podobna sytuacja dotyczy silnie profilowanych waz i amfor, ornamentowanych poziomymi i ukośnymi rytymi liniami (Gackowski 2012, 27, 30; tabl. 27: 20 – wkładka CD; 30: 4, 6).

W trakcie badań pozyskano również 3 wytwory krzemienne (Ryc. 21). Dwa z nich odkryto w poziomie humusu, a jeden w trakcie doczyszczania odhumusowanej przestrzeni badawczej. Wszystkie wykonano z niewielkich okruchów kredowych krzemieni narzutowych, powszechnie i obficie występujących na powierzchni Niżu Polskiego.

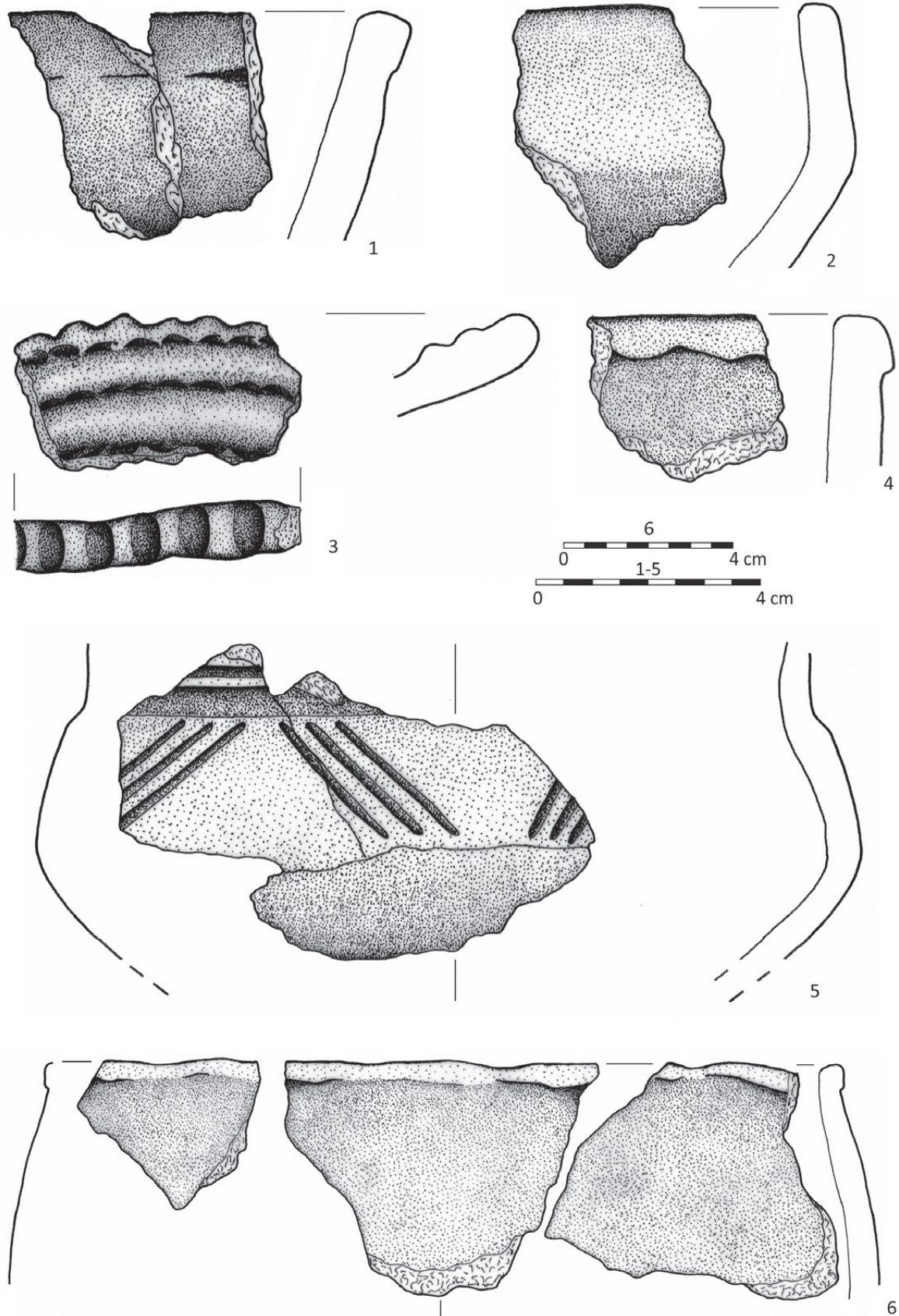
Pierwszy z nich to dość regularny odłupek korowo-negatywowo (Ryc. 21: 1), drugi jest łuską o cechach technologicznych charakterystycznych dla obróbki łuszczeniowej (Ryc. 21: 2), a trzeci to fragment silnie zagładzonego eolicznie odłupka ze stromym retuszem krawędzi poprzecznej, noszącego ślady wtórnej obróbki polegającej na obłamaniu krawędzi bocznej (Ryc. 21: 3) (Affelski, Kowalewski 2018, 83-85).

Opisywane wytwory odkryto w kontekście materiałów związanych z aktywnością ludności łużyckich pól popielnicowych. Reprezentują one cechy

Ryc. 17. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Ceramika naczyniowa ludności łużyckich pól popielnicowych (1) obiekt 55; (2) obiekt 58; (3) obiekt 75; (4) obiekt 72 (rys. K. Machnio)

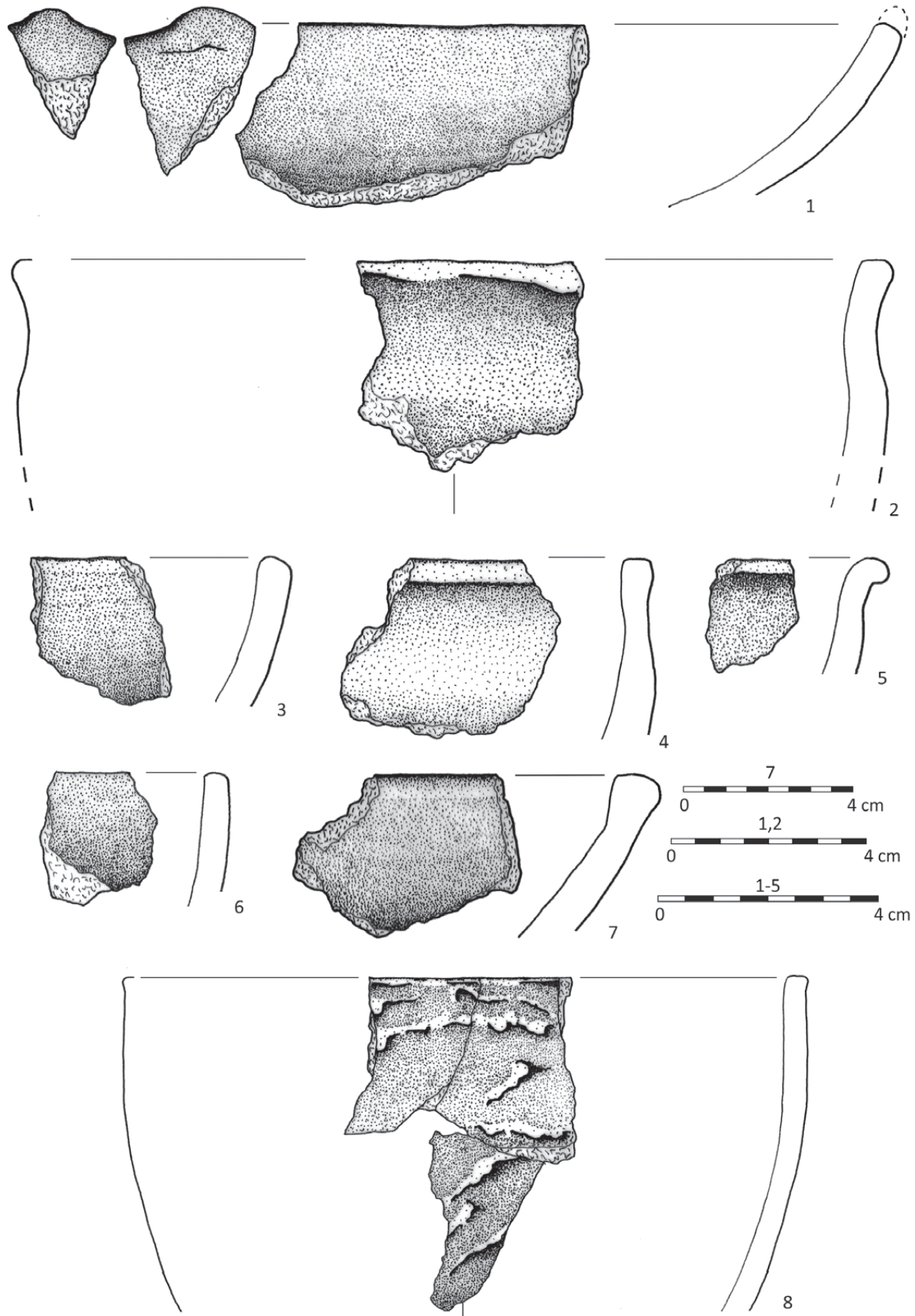
Fig. 17. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Ceramic vessels of the Lusatian Urnfield culture: (1) feature 55; (2) feature 58; (3) feature 75; (4) feature 72 (drawn by K. Machnio)

Ryc. 18. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Ceramika naczyniowa ludności łużyckich pól popielnicowych (1-6) obiekt 146 (rys. K. Machnio)

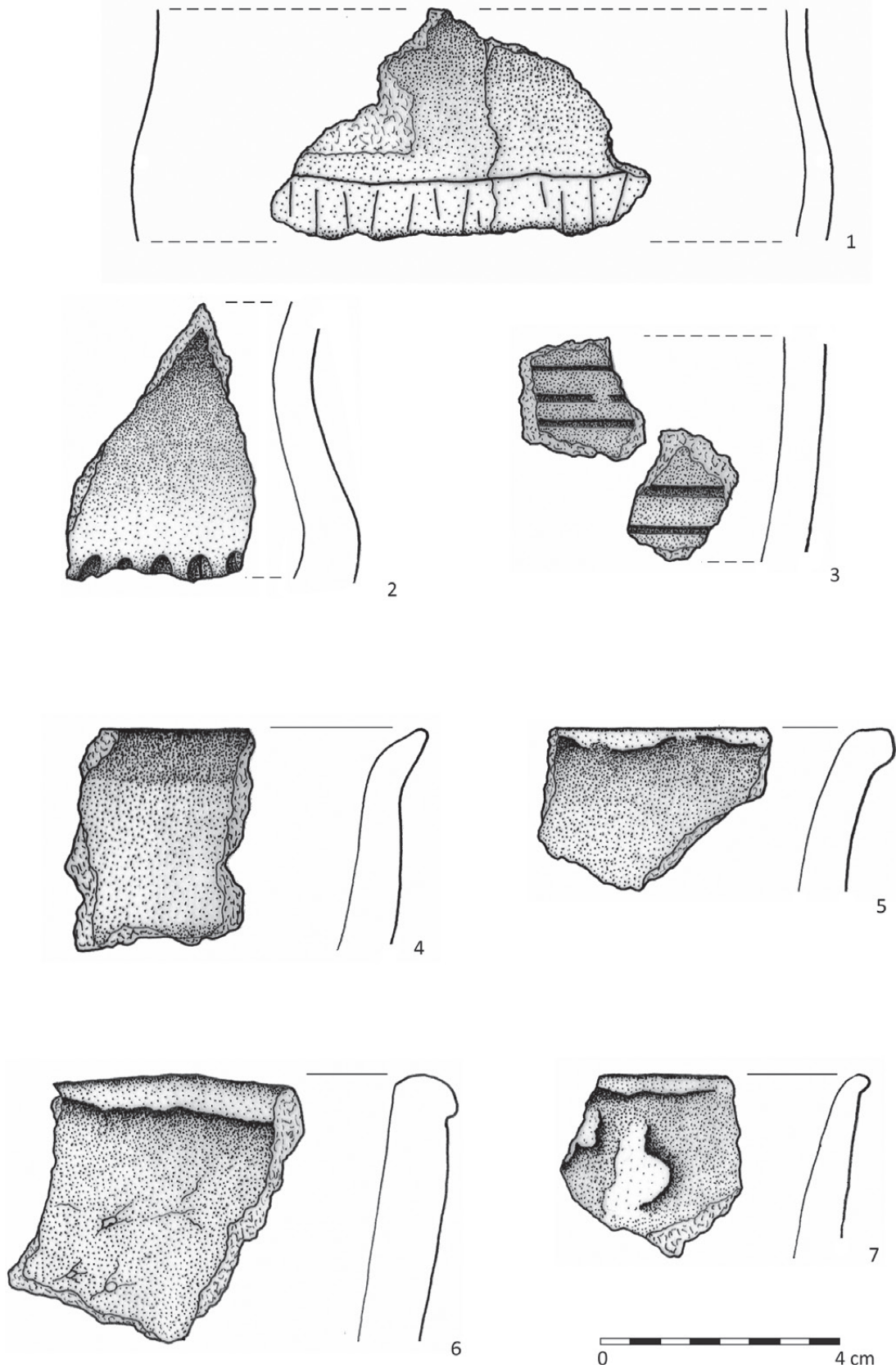
Fig. 18. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Ceramic vessels of the Lusatian Urnfield culture: (1-6) feature 146 (drawn by K. Machnio)

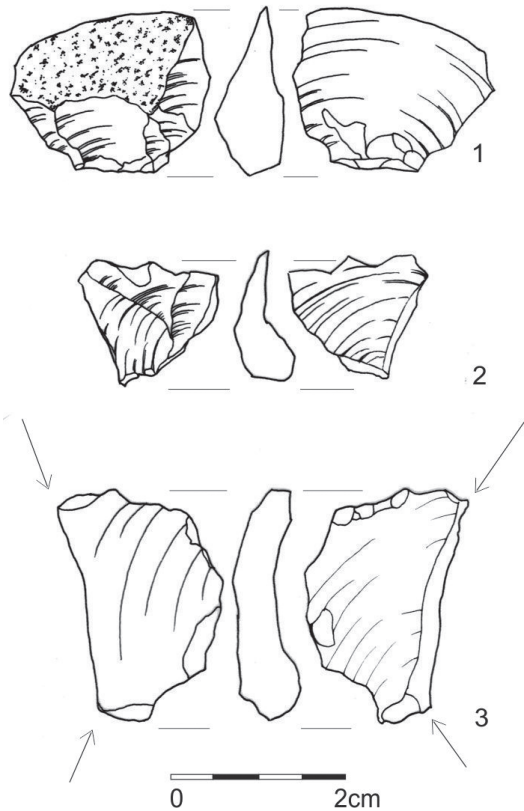
Ryc. 19. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Ceramika naczyniowa ludności łużyckich pól popielnicowych (1-6) obiekt 146; (7) obiekt 145; (8) obiekt 157 (rys. K. Machnio)

Fig. 19. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Ceramic vessels of the Lusatian Urnfield culture: (1-6) feature 146; (7) feature 145; (8) feature 157 (drawn by K. Machnio)

Ryc. 20. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Ceramika naczyniowa ludności łużyckich pól popielnicowych (1) ar 58 odc. III; (2) ar 77 odc. III; (3) ar 56/57 odc. III; (4) ar 25 odc. III; (5) ar 65 odc. I; (6) ar 16 odc. III; (7) ar 75 odc. III (rys. K. Machnio)

Fig. 20. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Ceramic vessels of the Lusatian Urnfield culture: (1) are 58 sect. III; (2) are 77 sect. III; (3) are 56/57 sect. III; (4) are 25 sect. III; (5) are 65 sect. I; (6) are 16 sect. III; (7) are 75 sect. III (drawn by K. Machnio)

Ryc. 21. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Zabytki krzemienne: (1) odłupek korowy; (2) łuska łuszczeniowa; (3) odłupek ze stromym retuszem krawędzi bocznej (rys. M. Kowalewski)

Fig. 21. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Flint artefacts: (1) primary flake; (2) splintered chip; (3) flake with abrupt retouch on a lateral edge (drawn by M. Kowalewski)

technologiczne charakterystyczne dla krzemieniarstwa pradziejowego i wczesnohistorycznego. Zostały wykonane z miejscowych, dostępnych na powierzchni surowców krzemiennych, a technologicznie w pełni mieszczą się w standardach krzemieniarstwa społeczności łużyckich pól popielnicowych, czyli wykorzystywania do obróbki techniki odłupkowej i łuszczeniowej. Charakterystyczny jest również pragmatyzm technologiczny widoczny w reutilizacji starszego wytworu. W przemysłach schyłkowych często stosowano takie przystosowania morfometryczne umożliwiające szybkie i łatwe uzyskiwanie potrzebnych doraźnie narzędzi.

Analizując występowanie surowców krzemiennych na innych stanowiskach, stwierdzono, iż społeczność „łużycka” starała się korzystać z najbardziej dostępnego materiału (Rembisz-Lubiejewska 2017, 5,6). Nie dziwi więc fakt, że wszystkie zabytki ze stanowiska wykonane są z lokalnego surowca – krzemienia narzutowego kreadowego, pozyskiwanego z powierzchni ziemi.

Z wypełniska jamy gospodarczej (obiekt 37) pozyskano fragmentarycznie zachowany przęślik ceramiczny

(Ryc. 16: 2). Stan jego zachowania utrudnia precyzyjną klasyfikację, choć detale krawędzi zewnętrznych mogą sugerować, iż mamy do czynienia z formą płaską – „dyskowatą”. Masa ceramiczna zawierała niewielką domieszkę gruboziarnistego tłucznia mineralnego. Powierzchnie zewnętrzne były gładkie, równe z wystającymi niekiedy ziarnami domieszki.

Podczas eksploracji obiektu 37 (jama gospodarcza) pozyskano niejednoznaczny funkcjonalnie zbytek wykonany z gliny (Ryc. 16: 3). Jest to podłużny, czworokątny przedmiot, posiadający lekko zaokrąglone krawędzie, z wyraźnym odciskiem opuszka palca. Wydaje się, że jest to przedmiot niekompletny – uszkodzony i na dzień dzisiejszy nie można określić jego dokładnej funkcji. Warte podkreślenia jest to, że z tej samej jamy gospodarczej pochodzi ceramiczny przęślik i fragment naczynia, w którym odkryto kilka ziarniaków zbóż.

W trakcie prac terenowych, z rozbitego fragmentu naczynia znajdującego się w wypełnisku obiektu 37, pobrano próbkę ziemi, którą przekazano do analizy makroskopowej (Skrzyński 2018, 101-103). W analizowanej próbce odnaleziono dwa ziarniaki traw, były to owoce pszenicy płaskurki *Triticum dicoccon* oraz owsa *Avena sp.* (Ryc. 22, 23). Prócz zwęglonych pozostałości roślin, na polipie znalezionej w próbce, odkryto dwa odciski kłosek pszenicy oplewionej *Triticum sp.* (Ryc. 24). Bardzo podobne wyniki analiz makroskopowych osiągnięto z materiałów pobranych z osady ludności ŁPP na stanowisku w Rudzie 3-6, gm. Grudziądz, gdzie oprócz sporej ilości ziarniaków pszenicy odkryto również proso (Rembisz *et al.* 2009, 112; Mueller-Bieniek, Gluza 2011,

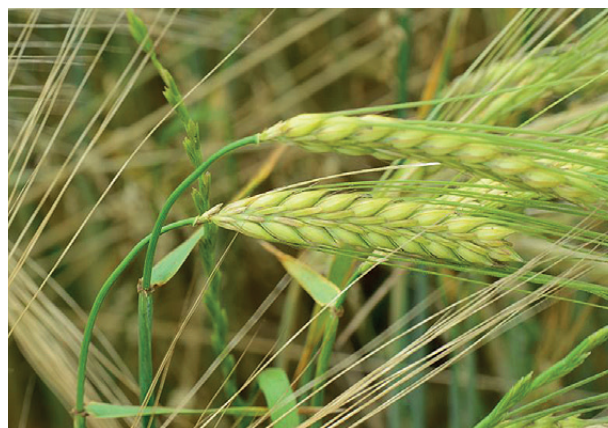
Ryc. 22. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. (1) ziarniak pszenicy płaskurki *Triticum dicoccon* ze strony grzbietowej (A) i brzusznej (B). Skala 5 mm (foto G. Skrzyński); (2) ziarniak owsa *Avena sp.* ze strony grzbietowej (A) i brzusznej (B). Skala 5 mm (foto G. Skrzyński)

Fig. 22. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. (1) caryopsis of emmer wheat *Triticum dicoccon*, dorsal (A) and ventral (B) view. 5-mm scale; (2) caryopsis of oat *Avena sp.* dorsal (A) and ventral (B) view. 5-mm scale (photo by G. Skrzyński)

Ryc. 23. Zdjęcie kłosa pszenicy płaskurki *Triticum dicoccon* (źródło: www.pixcove.com)

Fig. 23. Photograph of a spike of emmer wheat *Triticum dicoccon* (source: www.pixcove.com)

Ryc. 24. Zdjęcie kłosa pszenicy oplewionej *Triticum sp.* (źródło: <http://hellenicnature.blogspot.com>)

Fig. 24. Photograph of a spike of spelt wheat *Triticum sp.* (source: <http://hellenicnature.blogspot.com>)

299-316). Pszenice należą do mało wymagających zbóż, jeżeli chodzi o gleby i są odporne na suszę, służyły głównie do uzyskiwania mąki (Lityńska-Zajac, Wasylkowa 2005). Zarejestrowano także ziarniak owsa, z pewnością w tym okresie był chwastem występującym w łąkach uprawianej pszenicy (Janušević 1975).

Analiza materiału zabytkowego ludności ŁPP, głównie ceramiki naczyniowej, pozwala określić chronologicznie fragment odkrytej osady na okres schyłku epoki brązu i początek podokresu halszackiego (VEB/HaC; ok 900-700 p.n.e.) Z punktu widzenia funkcjonalnego odkryto najprawdopodobniej, peryferyjną, pozamieszkalną część osady. Wpisuje się ona w ekumenę osadniczą

dorzecza górnej Drwęcy (Dąbrowski 1997, mapa 3). Rzeka ta miała priorytetowe znaczenie, jeżeli chodzi o przekazywanie wzorców kulturowych, czytelnych w materiale zabytkowym, które przenikały na teren ziemi lubawskiej głównie z Pojezierza Chełmińskiego, jak i z obszarów zlokalizowanych na wschód od dolnej Wisły, Warmii czy północnego Mazowsza. Mimo odkrycia stosunkowo małej liczby obiektów ziemnych związanych z ludnością ŁPP, materiał zabytkowy jest dość urozmaicony. Szczególnie istotne jest odkrycie makroszczątków roślinnych, które z tego typu stanowisk, badanych w ramach realizacji drogowych inwestycji liniowych, pozyskiwane są niezmiernie rzadko.

■ TABELE / TABLES

Tabela 1. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Zestawienie obiektów ludności łużyckich pól popielnicowych wraz z danymi morfo-metrycznymi

Table 1. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. List of features of the Lusatian Urnfield culture with morphometric data

NR OB.	ODC-AR	FUNKCJA	RZUT POZIOMY	DŁ. [cm]	SZER. [cm]	GŁĘB. [cm]	PRZEKRÓJ PIONOWY	WYPEŁNISKO (układ warstw)
2	162	dołek postępowy	nieregularny	52	40	32	nieckowaty	niejednorodne, jednowarstwowe
3	152	dołek postępowy	nieregularny	37	30	38	U-kształtny	niejednorodne, jednowarstwowe
4	152	dołek postępowy	nieregularny	56	43	22	nieckowaty z przegłębieniem asymetrycznym	niejednorodne, jednowarstwowe
5	153	jama gospodarcza	owalny	166	90	62	nieckowaty z przegłębieniem asymetrycznym	niejednorodne, wielowarstwowe w układzie horyzontalno-diagonalnym
7	163	jama gospodarcza	owalny	163	136	84	nieckowaty	niejednorodne, wielowarstwowe w układzie horyzontalnym

NR OB.	ODC-AR	FUNKCJA	RZUT POZIOMY	DŁ. [cm]	SZER. [cm]	GŁĘB. [cm]	PRZEKRÓJ PIONOWY	WYPEŁNISKO (układ warstw)
14	I54/64	jama gospodarcza	nieregularny	90	70	25	nieckowaty	niejednorodne, jednowarstwowe
15	I65/66	jama gospodarcza	nieregularny	104	100	40	nieckowaty	niejednorodne, jednowarstwowe
17	I53	jama gospodarcza	nieregularny	120	110	42	nieckowaty	niejednorodne, wielowarstwowe w układzie horyzontalno-diagonalnym
34	I5/6	jama gospodarcza	kolisty	62	60	22	trapezowaty	jednorodne, jednowarstwowe
36	I24	jama gospodarcza	owalny	124	43	35	nieckowaty	niejednorodne, jednowarstwowe
37	I24/25	jama gospodarcza	owalny	212	122	29	nieckowaty	niejednorodne, jednowarstwowe
44	I34	jama gospodarcza	owalny	72	52	18	nieckowaty	niejednorodne, dwuwarstwowe w układzie horyzontalnym
45	I34	jama gospodarcza	owalny	104	46	30	nieckowaty	niejednorodne, jednowarstwowe
46	I35	dołek posłupowy	kolisty	50	38	12	nieckowaty	niejednorodne, jednowarstwowe
47	I35	jama gospodarcza	owalny	84	58	14	nieregularny	niejednorodne, jednowarstwowe
50	I34	jama gospodarcza	owalny	174	120	42	nieckowaty	niejednorodne, dwuwarstwowe w układzie horyzontalnym
51	I34	dołek posłupowy	kolisty	65	64	10	nieckowaty	jednorodne, jednowarstwowe
55	I41	skupisko ceramiki	nieregularny	64	40	-	-	-
58	I32	dołek posłupowy	owalny	34	32	12	nieckowaty	niejednorodne, jednowarstwowe
63	I51	jama gospodarcza	owalny	52	36	16	nieregularny	niejednorodne, jednowarstwowe
65	III68	jama gospodarcza	owalny	132	124	30	nieregularny	niejednorodne, jednowarstwowe
66	III67	jama gospodarcza	nieregularny	129	70	20	nieregularny	niejednorodne, jednowarstwowe
67	III86	jama gospodarcza	nieregularny	63	52	19	nieckowaty	niejednorodne, dwuwarstwowe w układzie horyzontalnym
71	III67	jama gospodarcza	nieregularny	372	191	22	nieckowaty	niejednorodne, jednowarstwowe
72	III66	jama gospodarcza	nieregularny	296	121	32	nieckowaty z przegłębieniem asymetrycznym	niejednorodne, jednowarstwowe
73	III67	jama gospodarcza	nieregularny	258	170	24	nieckowaty	niejednorodne, dwuwarstwowe w układzie horyzontalnym
75	III66	jama gospodarcza	nieregularny	202	82	26	nieckowaty	niejednorodne, jednowarstwowe

NR OB.	ODC-AR	FUNKCJA	RZUT POZIOMY	DŁ. [cm]	SZER. [cm]	GŁĘB. [cm]	PRZEKRÓJ PIONOWY	WYPEŁNIKO (układ warstw)
145	III77	jama gospodarcza	owalny	120	80	30	trapezowaty	niejednorodne, dwuwarstwowe w układzie horyzontalnym
146	III77	jama gospodarcza	kolisty	160	140	46	trapezowaty	niejednorodne, dwuwarstwowe w układzie horyzontalnym
147	III77	dołek postłupowy	nieregularny	50	40	10	nieregularny	niejednorodne, jednowarstwowe
148	III75	jama gospodarcza	nieregularny	90	86	12	nieregularny	niejednorodne, jednowarstwowe
149	III58	jama gospodarcza	owalny	210	66	40	nieckowaty	niejednorodne, dwuwarstwowe w układzie horyzontalnym
157	VIII86	jama gospodarcza	nieregularny	90	70	10	nieckowaty	niejednorodne, jednowarstwowe
159	III35	jama gospodarcza	nieregularny	92	54	12	nieregularny	niejednorodne, jednowarstwowe

Tabela 2. Schemat podziału jam gospodarczych wraz z zestawieniem ilościowym poszczególnych typów bazowych w badanym zbiorze

Table 2. Division of utility pits with a quantitative list for particular base types in the studied assemblage

	 I	 II	 III	 IV	?
 A	IA -	IIA 7	IIIA -	IIIA 8	? A -
 B1	IB1 -	IIB1 1	IIIB1 -	IIVB1 1	? B1 -
 B2	IB2 -	IIB2 -	IIIB2 -	IIVB2 -	? B2 -
 C	IC -	IIC -	IIIC -	IIVC -	? C -
 D	ID 2	IID -	IIID -	IIVD -	? D -
 E	IE -	IIE 1	IIIE -	IIVE -	? E -
 F	IF -	IIF -	IIIF -	IIVF -	? F -
 G	IG -	IIG -	IIIG -	IIVG -	? G -
 H	IH -	IIH 3	IIIH -	IIVH 3	? H -
?	I? -	II? -	III? -	IV? -	?? -

Tabela 3. Schemat podziału dołków postłupowych wraz z zestawieniem ilościowym poszczególnych typów bazowych w badanym zbiorze

Table 3. Division of postholes with a quantitative list for particular base types in the studied assemblage

	 I	 II	 III	 IV	?
 A	IA 2	IIA 1	IIIA -	IIVA 2	? A -
 B	IB -	IIB -	IIIB -	IIVB 1	? B -
 C	IC -	IIC -	IIIC -	IIVC -	? C -
 D	ID -	IID -	IIID -	IIVD -	? D -
 E	IE -	IIE -	IIIE -	IIVE 1	? E -
?	I? -	II? -	III? -	IV? -	?? -

Tabela 4. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Zestawienie ilościowo-jakościowe ceramiki ludności łużyckich pól popielnicowych

Table 4. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Quantitative and qualitative list of ceramic artefacts of the Lusatian Urnfield culture

Nr inw.	Odcinek	Ar	Obiekt	Σ	Krawędź	Brzusiec	Dno	Ucho	Zdobienie	Ryc.
C/38/17	III	77		3						
C/38/17	III	77		1						
C/38/17	III	77		1						
C/38/17	III	77		1	1					
C/38/17	III	77		1		1			1	20:2
C/29/17	I	67	73	2		2				
C/29/17	I	67	73	5		5				

Nr inw.	Odcinek	Ar	Obiekt	Σ	Krawędź	Brzusiec	Dno	Ucho	Zdobienie	Ryc.
C/36/17	III	56/57		5		5				
C/36/17	III	56/57		2		2			2	20:3
C/33/17	III	77	145	4	2	2				19:7
C/44/17	I	71		2		2				
C/58/17	III	16		1	1					20:6
C/34/17	III	77	147	2		2				
C/34/17	III	77	147	1	1					
C/39/17	III	48		1		1				
C/39/17	III	48		1		1				
C/39/17	III	48		2		2				
C/32/17	III	86	67	1		1				
C/24/17	III	68	65	5		5				
C/40/17	III	75	148	3		3				
C/23/17	III	67	66	3		3				
C/54/14	III	35	159	2		2				
C/54/14	III	35	159	1		1				
C/43/17	III	76		3		3				
C/43/17	III	76		1		1				
C/43/17	III	76		1		1				
C/43/17	III	76		1		1				
C/43/17	III	76		1		1				
C/56/17	VIII	96		1		1				
C/56/17	VIII	96		1		1				
C/56/17	VIII	96		2		2				
C/41/17	III	77	146	18		18				
C/41/17	III	77	146	1		1				
C/41/17	III	77	146	2		2				
C/41/17	III	77	146	9		9				
C/41/17	III	77	146	8		8				
C/41/17	III	77	146	3		3				
C/41/17	III	77	146	1		1				
C/41/17	III	77	146	11		11				
C/41/17	III	77	146	1		1				
C/41/17	III	77	146	1		1				
C/41/17	III	77	146	1		1				
C/41/17	III	77	146	1		1				
C/41/17	III	77	146	1		1				
C/41/17	III	77	146	2		2				
C/41/17	III	77	146	4	4					
C/41/17	III	77	146	1	1					18:1
C/41/17	III	77	146	1	1					18:2
C/41/17	III	77	146	1	1					19:2
C/41/17	III	77	146	1	1					18:4
C/41/17	III	77	146	1	1					19:3
C/41/17	III	77	146	1	1					19:4

Nr inw.	Odcinek	Ar	Obiekt	Σ	Krawędź	Brzusiec	Dno	Ucho	Zdobienie	Ryc.
C/41/17	III	77	146	1	1					19:5
C/41/17	III	77	146	1	1					19:6
C/41/17	III	77	146	1	1					
C/41/17	III	77	146	1				1		
C/41/17	III	77	146	3	3					18:6
C/41/17	III	77	146	3	3				2	19:1
C/41/17	III	77	146	1	1				1	18:3
C/41/17	III	77	146	3		3			2	10:5
C/12/17	I	53	17	100	4	96			1	16:1
C/12/17	I	53	17	3	3					
C/12/17	I	53	17	1		1				15:2
C/12/17	I	53	17	2	1	1		1	2	15:3
C/12/17	I	53	17	1			1			15:4
C/35/17	III	58		2		2			2	20:1
C/35/17	III	58		1		1			1	
C/35/17	III	58		1	1					
C/35/17	III	58		1		1				
C/35/17	III	58		3		3				
C/57/17	III	26		1		1			1	
C/57/17	III	26		2		2				
C/57/17	III	26		1		1				
C/57/17	III	26		1		1				
C/57/17	III	26		1		1				
C/59/17	III	25		1		1				
C/59/17	III	25		1	1					20:4
C/37/17	III	47		4		4				
C/25/17	III	66	75	1	1					17:3
C/25/17	III	66	75	11		11				
C/25/17	III	66	75	1		1				
C/26/17	III	66	72	4		4				
C/61/17	III	45		1		1				
C/61/17	III	45		5		5				
C/61/17	III	45		1		1				
C/27/17	III	66	72	9	1	8				17:4
C/55/17	VIII	86	157	10	2	7	1			
C/55/17	VIII	86	157	18	4	14				19:8
C/55/17	VIII	86	157	1	1					
C/60/17	III	15		7		7				
C/42/17	III	75		1		1				
C/42/17	III	75		2		2				
C/42/17	III	75		1	1					20:7
C/42/17	III	75		1	1					
C/62/17	III	55		1		1				
C/28/17	III	67	71	1		1				
C/28/17	III	67	71	1		1				

Nr inw.	Odcinek	Ar	Obiekt	Σ	Krawędź	Brzusiec	Dno	Ucho	Zdobienie	Ryc.
C/28/17	III	67	71	1		1				
C/28/17	III	67	71	4		4				
C/1/17	I	24/25	37	18		17	1			15:6
C/1/17	I	24/25	37	4		4				
C/20/17	I	34	50	1	1					16:4
C/20/17	I	34	50	1	1					16:5
C/20/17	I	34	50	18	1	17				
C/20/17	I	34	50	1		1				
C/20/17	I	34	50	9		9				
C/20/17	I	34	50	6		6				
C/2/17	I	53	4	1		1				
C/5/17	I	53	7	2	1	1			1	15:5
C/5/17	I	53	7	2		2				
C/4/17	I	65/66	15	2		2				
C/4/17	I	65/66	15	1		1				
C/4/17	I	65/66	15	6		6				
C/10/17	I	65		2	1	1				20:5
C/22/17	I	51	63	1		1				
C/11/17	I	52	2	1		1				
C/15/17	I	35	46	2		2				
C/9/17	I	24	36	2		2				
C/17/17	I	34	45	1		1				
C/63/17	III	45		7	1	7			1	
C/13/17	I	46		2		2				
C/6/17	I	54/64	14	1	1					
C/3/17	I	5/6	34	1		1				
C/7/17	I	53	5	2		2				
C/18/17	I	34	51	2		2				
C/19/17	I	32	58	12		12				
C/19/17	I	32	58	1	1					17:2
C/16/17	I	34	44	2		2				
C/16/17	I	34	44	1		1				
C/14/17	I	35	47	7		7				
C/14/17	I	35	47	1		1				
C/14/17	I	35	47	1		1				
C/21/17	I	41	55	242	4	240			26	17:1
C/12/17	I	63	17	14	1	12		1		15:1
C/53/17	III	58	149	2		2				
C/8/17	I	52	3	1		1				

Tabela 5. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Charakterystyka elementów zdobniczych występujących na naczyniach ludności łużyckich pól popielnicowych

Table 5. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Characterisation of decorative elements found on vessels of the Lusatian Urnfield culture

Nr inw.	Odc.	Ar	Obiekt	Σ	Typ makro	Zdobienie	Ryc.
C/38/17	III	77		1		b:xR-236:5>...	20:2
C/36/17	III	56/57		2		b:xM-178:5>...	20:3
C/56/17	VIII	96	146	3	IV	k: E-50:2>...?	19:1
C/56/17	VIII	96	146	1		k:xR-236:6>...IR-231[M-176:3]:22>...	18:3
C/56/17	VIII	96	146	3	VI?	b:xM-178:2IM-183[:]:3;M-183[p]:3IM-183:3[:]...	18:5
C/12/17	I	53	17	100	V	k: E-50:1>...?	16:1
C/12/17	I	53	17	2		b:xM-178:1IM-188:20>...	15:3
C/35/17	III	58		2		b:xM-178:1IM-188:12>...	20:1
C/35/17	III	58		1		b:xM-178:1...?	
C/57/17	III	26		1		b:xM-178:1...?	
C/5/17	I	53	7	2	IV	k:xM-181:3>...; b:R-241:5>?...	15:5
C/21/17	I	41	55	243	V	b:xR-241[M176:2]:42>...	17:1

Tabela 6. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Specyfikacja cech krawędzi wylewów w zbiorze ceramiki ludności łużyckich pól popielnicowych

Table 6. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Specification of rim features in the assemblage of pottery of the Lusatian Urnfield culture

	a	e	h	k	?	Suma
1	-	3 [2N]	-	13 [7N]	-	16 [9N]
2	-	-	-	1 [1N]	-	1 [1N]
5	-	-	-	18 [1N]	-	18 [1N]
9	-	-	1 [1N]	-	-	1 [1N]
10	4 [3N]	7 [5N]	-	4 [2N]	-	15 [10N]
11	-	-	-	13 [2N]	-	13 [2N]
17	-	1 [1N]	-	1 [1N]	-	2 [2N]
18	-	12 [3N]	-	1 [1N]	-	13 [4N]
19	-	3 [1N]	-	-	-	3 [1N]
33	-	-	-	5 [2N]	-	5 [2N]
49	-	3 [3N]	-	1 [1N]	-	4 [4N]
?	-	-	-	-	1 [1N]	1 [1N]
Suma	4 [3N]	29 [15N]	1 [1N]	57 [18N]	1 [1N]	92 [38N]

Tabela 7. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Specyfikacja cech den w zbiorze ceramiki ludności łużyckich pól popielnicowych

Table 7. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Specification of base features in the assemblage of pottery of the Lusatian Urnfield culture

Kształt przekroju ucha	Relacja długości i szerokości ucha do jego grubości				Suma
	1	2	3	4	
a	1 [1N]	-	1 [1N]	1 [1N]	2 [2N]
b	-	-	-	-	1 [1N]
c	-	-	-	-	
Suma	1 [1N]	-	1 [1N]	1 [1N]	3 [3N]

N-oznaczenie liczby poszczególnych naczyń/pojemników

Tabela 8. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Szczegółowa charakterystyka ceramiki naczyniowej ludności łżyckich pól popielnicowych

Table 8. Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Detailed characterisation of ceramic vessels of the Lusatian Urnfield culture

Nr inw.	Odc.	Ar	Obiekt	Σ	Typ makro	Krawędź	Brzusiec	Dno	Ucho	Zdobienie	aa	ab	ac	ad1	ad2	ba	bb	ca	Ryc.	Uwagi
C/38/17	III	77		3			3				221	3	1	2	2	2	4-11	11		
C/38/17	III	77		1			1				221	4	1	2	2	1	8-9	11		
C/38/17	III	77		1			1				221	6	1	2	2	3	4-11	13		
C/38/17	III	77		1		17e					221	2	1	2	2	1	8-9	11		
C/38/17	III	77		1			1			b:XR-236:5>...	223	4	1	2	2	2	8-9	2	20:2	
C/29/17	III	67	73	2			2				223	6	2	2	2	2	8-9	11		
C/29/17	III	67	73	5			5				223	6	2	2	2	2	4-11	11		
C/36/17	III	56/57		5			5			-	223	6	2	2	2	3	4-11	11		
C/36/17	III	56/57		2			2			b:XM-178:5>...	221	4	1	2	2	2	8-9	11	20:3	
C/33/17	III	77	145	4		11k					221	6	1	2	2	1	8-9	13		
C/44/17	I	71		2			2				223	3	2	2	2	1	4-11	11		
C/58/17	III	16		1		49e					23	8	1	2	2	3	4-11	11	20:6	
C/34/17	III	77	147	2			2				223	8	2	2	2	2	8-9	11		
C/34/17	III	77	147	1		17k					221	4	2	2	2	2	4-11	13		
C/39/17	III	48		1			1				223	3	1	2	2	3	8-9	11		
C/39/17	III	48		1			1				221	4	1	2	2	2	4-11	11		wypłukana
C/39/17	III	48		2			2				223	6	1	2	2	2	4-02	11		
C/32/17	III	86	67	1			1				221	3	2	2	2	2	8-9	11		
C/24/17	III	68	65	5			5				223	3	2	2	2	2	4-11	11		
C/40/17	III	75	148	3			3				223	4	1	2	2	2	4-11	11		
C/23/17	III	67	66	3			3				223	8	2	2	2	2	4-11	11		
C/54/14	III	35	159	2			2				223	2	2	2	2	2	4-11	11		wypłukana
C/54/14	III	35	159	1			1				223	6	2	2	2	3	4-11	11		
C/43/17	III	76		3			3				223	3	1	2	2	2	4-11	11		
C/43/17	III	76		1			1				221	4	1	2	2	2	8-9	12		
C/43/17	III	76		1			1				223	2	1	2	2	1	6-9	12		

Nr inw.	Odc.	Ar	Objekt	Σ	Typ makro	Krawędź	Brzusiec	Dno	Ucho	Zdobienie	aa	ab	ac	ad1	ad2	ba	bb	ca	Ryc.	Uwagi
C/43/17	III	76		1			1				223	4	1	2	2	2	8-9	11		
C/43/17	III	76		1			1				223	3	2	2	2	2	4-01	11		
C/56/17	VIII	96	146	1			1				223	3	1	2	2	2	4-02	11		
C/56/17	VIII	96	146	1			1				221	3	1	2	2	2	8-9	12		
C/56/17	VIII	96	146	2			2				223	4	1	2	2	2	8-9	11		
C/56/17	VIII	96	146	18			18				223	6	1	2	2	1	8-9	11		
C/56/17	VIII	96	146	1			1				223	3	1	2	2	2	8-9	13		
C/56/17	VIII	96	146	2			2				223	6	1	2	2	3	8-9	2		
C/56/17	VIII	96	146	9			9				223	4	1	2	2	3	4-11	2		
C/56/17	VIII	96	146	8			8				223	3	1	2	2	3	8-9	11		
C/56/17	VIII	96	146	3			3				223	6	1	2	2	2	8-9	11		
C/56/17	VIII	96	146	1			1				223	4	1	2	2	2	8-9	11		
C/56/17	VIII	96	146	11			11				223	8	1	2	2	3	4-11	13		
C/56/17	VIII	96	146	1			1				221	4	1	2	2	2	8-9	2		
C/56/17	VIII	96	146	1			1													przepalona
C/56/17	VIII	96	146	1			1				221	4	1	2	2	2	4-11	13		
C/56/17	VIII	96	146	1			1				223	4	2	2	2	2	8-9	11		
C/56/17	VIII	96	146	1			1				223	6	2	2	2	2	8-10	11		
C/56/17	VIII	96	146	2			2				221	4	1	2	2	2	4-11	11		
C/56/17	VIII	96	146	4	V		33k				221	6	1	2	2	1	4-11	11	18:6	
C/56/17	VIII	96	146	1			18k				223	4	1	2	2	2	8-9	11		zniszczona
C/56/17	VIII	96	146	1			1k				223	4	1	2	2	1	8-10	11	18:1	
C/56/17	VIII	96	146	1			49e				221	2	1	2	2	1	8-9	13	19:5	
C/56/17	VIII	96	146	1			2k				223	2	1	2	2	1	8-9	11		
C/56/17	VIII	96	146	1			1e				223	6	1	2	2	2	8-9	11	19:3	
C/56/17	VIII	96	146	1	IV?		1k				223	3	1	2	2	2	8-9	13	18:2	
C/56/17	VIII	96	146	1			49k				223	8	1	2	2	3	8-10	11	19:4	
C/56/17	VIII	96	146	1			33k				221	6	2	2	2	2	8-10	11	18:4	
C/56/17	VIII	96	146	1			1k				221	4	1	2	2	2	8-9	11	19:6	
C/56/17	VIII	96	146	1					1a		221	4	1	2	2	2	8-9	11		
C/56/17	VIII	96	146	3	I?		19e				223	6	1	2	2	3	8-9	11	19:2	

Nr inw.	Odc.	Ar	Obiekt	Σ	Typ makro	Krawędź	Brzusiec	Dno	Ucho	Zdobienie	aa	ab	ac	ad1	ad2	ba	bb	ca	Ryc.	Uwagi
C/56/17	VIII	96	146	3	IV	10k				k: E-50:2>...?	223	4	2	2	2	1	8-9	2	19:1	
C/56/17	VIII	96	146	1		10k?				kxR-236:6>...IR-231[M-176:3]:22>...	223	6	1	2	2	2	4-11	11	18:3	
C/56/17	VIII	96	146	3	VI?		3			b:xM-178:2IM-183[]:3;M-183[p]:3IM-183:3[]...	221	2	1	2	2	1	6-9	11	18:5	
C/12/17	I	53	17	100	V	1k	96			k: E-50:1>...?	223	8	2	2	2	3	4-01	11	16:1	
C/12/17	I	53	17	3		10e					223	4	1	2	2	2	4-02	2	15:2	
C/12/17	I	53	17	1			1				223	3	1	2	2	2	8-9	13		
C/12/17	I	53	17	2		18e			3a	b:xM-178:1IM-188:20>...	223	3	2	1	2	2	8-9	11	15:3	
C/12/17	I	53	17	1				7d			223	4	1	2	2	1	8-10	11	15:4	
C/35/17	III	58		2			2			b:xM-178:1I M-188:12>...	223	4	1	2	2	1	8-9	11	20:1	ornament ryty na sucho
C/35/17	III	58		1		1k	1			b:xM-178:1...?	221	4	2	2	2	2	8-9	11		
C/35/17	III	58		1							221	3	2	2	2	2	4-11	2		
C/35/17	III	58		1			1				221	6	1	2	2	2	8-9	11		
C/35/17	III	58		3			3				221	6	2	2	2	3	4-11	2		
C/57/17	III	26		1			1			b:xM-178:1...?	223	6	2	2	2	3	8-9	11		
C/57/17	III	26		2			2				223	6	2	2	2	2	4-11	12		
C/57/17	III	26		1			1				223	6	2	2	2	2	4-01	2		
C/57/17	III	26		1			1				221	4	1	2	2	1	8-9	11		
C/57/17	III	26		1			1				223	2	1	2	2	1	8-9	12		
C/59/17	III	25		1			1				221	6	1	2	2	3	4-02	11		
C/59/17	III	25		1		10a					221	4	2	2	2	2	4-11	11	20:4	
C/37/17	III	47		4			4				221	8	2	2	2	3	4-01	11		
C/25/17	III	66	75	1		10a					223	2	1	2	2	1	4-11	11	17:3	
C/25/17	III	66	75	11			11				223	6	2	2	2	3	4-11	13		
C/25/17	III	66	75	1			1				223	6	2	2	2	3	8-9	11		
C/26/17	III	66	72	4			4				223	6	2	2	2	3	4-11	11		
C/61/17	III	45		1			1				223	4	2	2	2	2	4-11	2		wypłukana
C/61/17	III	45		5			5				221	6	1	2	2	2	4-11	11		wypłukana
C/61/17	III	45		1			1				221	4	1	2	2	2	8-9	11		

Nr inw.	Odc.	Ar	Objekt	Σ	Typ makro	Krawędź	Brzusiec	Dno	Ucho	Zdobienie	aa	ab	ac	ad1	ad2	ba	bb	ca	Ryc.	Uwagi
C/27/17	III	66	72	9		11k					223	6	2	2	2	3	4-11	11	17:4	wypłukana
C/55/17	VIII	86	157	10		10a	7	7a			223	3	1	2	2	2	8-10	11		
C/55/17	VIII	86	157	18	V	1k	14				223	3	2	2	2	1	4-02	11	19:8	
C/55/17	VIII	86	157	1		1k					223	2	1	2	2	1	6-9	11		
C/60/17	III	15		7			7				223	8	2	2	2	3	8-9	11		
C/42/17	III	75		1			1				223	8	1	2	2	3	8-9	2		
C/42/17	III	75		2			2				223	3	1	2	2	2	4-11	11		
C/42/17	III	75		1		49e					221	8	1	2	2	2	4-01	2	20:7	
C/42/17	III	75		1			1				221	6	1	2	2	3	4-11	11		wypłukana
C/62/17	III	55		1			1				223	6	2	2	2	3	4-11	11		
C/28/17	III	67	71	1			1				221	8	2	2	2	3	4-01	11		
C/28/17	III	67	71	1			1				223	8	2	2	2	3	4-11	13		
C/28/17	III	67	71	1			1				221	4	2	2	2	2	4-11	13		
C/28/17	III	67	71	4			4				223	6	2	2	2	2	4-11	12		
C/1/17	I	24/25	37	18			17	?			222	8	2	2	2	3	4-01	11	15:6	silnie przepalona
C/1/17	I	24/25	37	4			4				221	4	1	2	2	2	8-9	13		silnie przepalona
C/20/17	I	34	50	1		10e					222	4	1	2	2	2	8-9	11	16:5	
C/20/17	I	34	50	1		10e					223	2	2	2	2	1	6-9	12		
C/20/17	I	34	50	18		5k					223	8	2	2	2	3	8-10	13	16:4	
C/20/17	I	34	50	1			1				-	-	-	-	-	-	-	-		zniszczona
C/20/17	I	34	50	9			9				223	6	2	2	2	3	8-9	11		
C/20/17	I	34	50	6			6				223	6	1	2	2	3	8-9	2		
C/2/17	I	53	4	1			1				221	6	1	2	2	2	8-9	11		
C/5/17	I	53	7	2	IV	9h	1			k:xM-181:3>...; b:R-241:5>?...	221	4	1	2	2	2	8-9	13	15:5	
C/5/17	I	53	7	2			2				221	6	2	2	2	2	4-11	13		
C/4/17	I	65/66	15	2			2				221	6	1	2	2	3	8-9	2		
C/4/17	I	65/66	15	1			1				221	4	1	2	2	2	8-9	11		
C/4/17	I	65/66	15	6			6				223	8	2	2	2	3	4-02	11		1,5 cm grubości

Nr inw.	Odc.	Ar	Objekt	Σ	Typ makro	Krawędź	Brzusiec	Dno	Ucho	Zdobienie	aa	ab	ac	ad1	ad2	ba	bb	ca	Ryc.	Uwagi
C/10/17	I	65		2		18e					221	6	1	2	2	2	4-11	11	20:5	
C/22/17	I	51	63	1			1				221	2	2	2	2	1	8-9	13		
C/11/17	I	52	2	1			1				-	-	-	-	-	-	-	-		zniszczona
C/15/17	I	35	46	2			2				223	6	2	2	2	3	4-11	11		1 przepalony
C/9/17	I	24	36	2			2				223	8	2	2	2	2	8-9	11		
C/17/17	I	34	45	1			1				223	8	1	2	2	2	4-11	2		
C/63/17	III	45		7		10e	6				223	8	2	2	2	3	8-9	11		
C/13/17	I	46		2			2				223	6	2	2	2	3	4-11	12		
C/6/17	I	54/64	14	1		?					221	4	1	2	2	2	8-9	13		zniszczona
C/3/17	I	5/6	34	1			1				221	6	2	2	2	2	8-9	11		
C/7/17	I	53	5	2			2				223	8	2	2	2	3	8-10	12		
C/18/17	I	34	51	2			2				223	3	2	2	2	1	4-11	2		
C/19/17	I	32	58	12			12				223	8	2	2	2	3	8-10	13		
C/19/17	I	32	58	1		10e					221	3	2	2	2	2	8-9	13	17:2	
C/16/17	I	34	44	2			2				223	8	2	2	2	2	4-11	2		
C/16/17	I	34	44	1			1				221	4	1	2	2	2	8-9	13		
C/14/17	I	35	47	7			7				221	2	2	2	2	2	8-9	11		
C/14/17	I	35	47	1			1				223	8	2	2	2	3	8-10	11		
C/14/17	I	35	47	1			1				223	3	2	2	2	2	6-10	13		
C/21/17	I	41	55	243	V	18e	235			b:XR-231[M176:2]:42>...	223	8	2	2	2	3	8-9/4-02	12	17:1	obmazywanie poniżej największej wydętości naczyń
C/12/17	I	63	17	14	V	1e	12		4a		223	8	2	2	2	3	4-01	11	15:1	
C/53/17	III	58	149	2							221	2	2	2	2	1	4-11	11		
C/8/17	I	52	3	1							221	2	2	2	2	1	4-11	11		

Tabela 9. Krzemieniewo stan. XXVI (AZP 32-53/65), gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. Zestawienie przedmiotów krzemiennych synchronizowanych z ludnością łużyckich pól popielnicowych**Table 9.** Krzemieniewo, site XXVI (AZP 32-53/65), Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship. Flint artefacts synchronised with the Lusatian Urnfield culture

Kategoria zabytku	Nr inwentarzowy	Lokalizacja	Wymiary	Rycina
Odłupek korowo-negatywowy	KRZ/1/17	Odc. I ar 65	2,32 cm x 1,84 cm	21:1
Łuska łuszczniowa	KRZ/1/17	Odc. I ar 65	1,75 cm x 1,51 cm	21:2
Odłupek ze stromym retuszem krawędzi bocznej	KRZ/2/17	Odc. I ar 75	2,6 cm x 1,74 cm	21:3

Bibliografia

- Affelski J., Dłubakowski Z. 2011. Badania archeologiczne na wielokulturowej osadzie w Legardzie, stanowisko 1 (AZP 52-52/1), gm. Gostynin, woj. mazowieckie, w latach 2005-2006. W: S. Kadrow (red.), *Raport 2005-2006*. Warszawa: Narodowy Instytut Dziedzictwa, 487-495.
- Affelski J., Kowalewski M. 2017. Osadnictwo ludności łużyckich pól popielnicowych zarejestrowane na stanowisku Szyldak XIII. *SZYLDAK stan. XIII, gm. Ostróda, woj. warmińsko – mazurskie (AZP 27-57/30). Opracowanie wyników ratowniczych badań archeologicznych, prowadzonych na trasie budowy drogi ekspresowej S7, odcinek Miłomłyn – Olsztynek, pododcinek Ostróda Południe – Rychnowo*, 32-57. Elbląg (maszynopis w Archiwum WUOZ).
- Affelski J., Kowalewski M. 2018. Osadnictwo z przełomu epoki brązu i okresu halsztackiego, odkryte na stanowisku XXVI w miejscowości Krzemieniewo, gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. *Opracowanie wyników ratowniczych wykopaliskowych badań archeologicznych, prowadzonych na stanowisku Krzemieniewo, nr XXVI, nr AZP: 32-53/65 gm. Kurzętnik, woj. warmińsko – mazurskie, w ramach budowy obwodnicy Nowego Miasta Lubawskiego w ciągu drogi krajowej nr 15*. Elbląg (maszynopis w Archiwum W-MZK).
- Affelski J., Ignaczak M. 2008. Osadnictwo kultury łużyckiej w Łękach Górnych, gm. Krzyżanów, woj. łódzkie. W: L. Czerniak, J. Gąssowski (red.), *Osada wielokulturowa w Łękach Górnych gm. Krzyżanów, woj. łódzkie (= Via Archaeologica Pultuskensis 2)*. Pultusk: Instytut Antropologii i Archeologii Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztor, 9-60.
- Affelski J., Machnio K. 2016. Relikty dwóch nurtów osadniczych związanych z kulturą niemeńską i łużyckimi polami popielnicowymi odkrytych na stanowisku 4 w Zambrzycach Starych, gm. Rutki, woj. podlaskie. *Raport 11*, 69-106.
- Affelski J., Dłubakowski Z., Karasiewicz K., Kielbasińska M., Matuszewska A., Smoliński A., Trzeciecki M. 2013. Badania archeologiczne na wielokulturowej osadzie w Gostyninie, stanowisko 28, gm. loco, woj. mazowieckie, sezon 2007. *Raport 8*, 513-528.
- Anioła M., Głogowski Z., Kiona-Podhajny M., Panczenko B. 2003. Osadnictwo ludności kultury łużyckiej i pomorskiej, W: M. Chłodnicki (red.), *Badania archeologiczne na terenie odkrywki „Szczerców” Kopalni Węgla Brunatnego „Bełchatów” S.A., tom 4*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 37-128.
- Bönisch E. 2004. *Häuser, Speicherplätze und Siedlungsmuster – Neues zu Siedlungen der Lusitzer Kultur links der Neiße (= Bibliotheka Archeologii Środkowego Nadodrza 2)*, 91-120.
- Chudziakowa J. 1974. *Kultura łużycka na terenie międzyrzecza Wisły, Drwęcy i Osy*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Czebreszuk J. 1996. *Spoleczności Kujaw w początkach epoki brązu*. Poznań: Poznańskie Towarzystwo Prehistoryczne.
- Czebreszuk J., Ignaczak M., Łoś J. 1998. *Osadnictwo wczesnej kultury łużyckiej w Narkowie, gmina Dobrze, stanowisko 9. Z badań nad początkami kultury łużyckiej na Niżu Polski (= Źródła do Studiów nad Prahistorią Kujaw 13)*. Poznań: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza.
- Czebreszuk J., Koško A., Szmyt M. 2006. Zasady analizy źródeł ceramicznych z okresu późnego neolitu oraz interstadium epok neolitu i brązu na Kujawach. W: A. Koško, M. Szmyt (red.), *Opatowice – Wzgórze Prokopiaka 1 (= Studia i materiały do badań nad późnym neolitem Wysoczyzny Kujawskiej)*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 39-64.
- Czerniak L. 1980. *Rozwój społeczeństw kultury późnej ceramiki wstęgowej na Kujawach*, Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Czerniak L., Koško A. 1980. Zagadnienie efektywności poznawczej analizy chronologicznej ceramiki na podstawie cech technologicznych. *Archeologia Polski 25(2)*, 247-279.
- Czopek S. 2007. *Grodzisko Dolne, stanowisko 22 – wielokulturowe stanowisko nad dolnym Wisłokiem. Część I. Od epoki kamienia do wczesnej epoki żelaza*. Rzeszów: Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Dąbrowski J. 1980. *Przydatność ceramiki łużyckiej do podziałów kulturowych*, W: M. Gedl (red.), *Zróżnicowanie wewnętrzne kultury łużyckiej*. Kraków: Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, 35-55.
- Dąbrowski J. 1997. *Epoka brązu w północno-wschodniej Polsce*. Białystok: Białostockie Towarzystwo Naukowe.

- Dąbrowski J. 2009. *Polska przed trzema tysiącami lat. Czas kultury łużyckiej*. Warszawa: Wydawnictwo TRIO.
- Dąbrowski J, Mogielnicka-Urban M. 1981a. Materiały kultury łużyckiej z badań na stanowiskach 2-5 w Worytach w latach 1969-1974. W: J. Dąbrowski (red.) *Woryty. Studium archeologiczno-przyrodnicze zespołu osadniczego kultury łużyckiej*. Warszawa: Instytut Historii Kultury Materialnej (Polska Akademia Nauk), 87-169.
- Dąbrowski J, Mogielnicka-Urban M. 1981b. Analiza materiałów kultury łużyckiej ze stanowisk 1-5 w Worytach. W: J. Dąbrowski (red.), *Woryty. Studium archeologiczno-przyrodnicze zespołu osadniczego kultury łużyckiej*. Warszawa: Instytut Historii Kultury Materialnej (Polska Akademia Nauk), 203-228.
- Domańska L., Rzepecki S. Affelski J., Ignaczak M., Jurkiewicz B., Pietkiewicz K., Solecki Ł, Wąs M. 2013. Wielokulturowa osada na stanowisku 8 w Głazowie, gm. Myślubórz, woj. zachodniopomorskie, badania przeprowadzone w 2007 roku. *Raport 8*, 115-130.
- Gackowski J. 2007. Wstępny komunikat o kolejnych materiałach źródłowych z młodszej epoki brązu i wczesnej epoki żelaza odkrytych na trasie przyszłej autostrady A-1 (odcinek byłych województw toruńskiego i bydgoskiego). Badania 2003-2004. W: G. Nawrońska (red.), *XV Sesja Pomorzoznawcza*, Elbląg: Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Elblągu, 81-92.
- Gackowski J. 2012. *Przestrzeń osadnicza Pojezierza Chełmińskiego i przyległych dolin Wisły, Drwęcy i Osy w młodszej epoce brązu i na początku epoki żelaza*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika.
- Gediga B. 1967. *Plemiona kultury łużyckiej w epoce brązu na Śląsku środkowym*. Wrocław: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Gediga B. 1980. Zagadnienia zakresu pojęcia „kultura łużycka” i jej wewnętrznego zróżnicowania. W: M. Gedl (red.), *Zróżnicowanie wewnętrzne kultury łużyckiej*. Kraków: Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, 11-34.
- Gediga B. 1991. Zagadnienie kształtowania się cech łużyckich pól popielnicowych. W: M Gedl (red.), *Die Anfänge der Urnenfelderkulturen in Europa*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 17-26.
- Gediga B. 1993. Uwagi o chronologii i periodyzacji kultur łużyckich pól popielnicowych, W: F. Rożnowski (red.), *Miscellanea archaeologica Thaddaeo Malinowski dedicata que Franciscus Rożnowski curavit*. Słupsk: Wyższa Szkoła Pedagogiczna, 147-51.
- Ignaczak M. 2002. *Ze studiów nad genezą kultury łużyckiej w strefie Kujaw*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Ignaczak M. 2004. Osadnictwo społeczności kultury łużyckiej. W: J. Bednarczyk, L. Czerniak, A. Koško (red.), *Osadnictwo społeczeństw kultur cyklu łużyckiego (= Archeologiczne badania ratownicze wzdłuż trasy gazociągu tranzytowego Kujawy 3)*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 15-201.
- Ignaczak M., Affelski J. 2012. Osadnictwo z wczesnego okresu epoki żelaza na stanowisku Janów Pomorski 1. W: M. Bogucki, M. F. Jagodziński (red.), *Janów Pomorski stan. 1. Wyniki ratowniczych badań archeologicznych w latach 2007-2008 (= Studia nad Truso 1)*. Elbląg: Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Elblągu, 51-157.
- Ignaczak M, Romańska A., Affelski J., Bednarczyk J. 2014. Osady ludności kultury łużyckiej. W: M. Ignaczak, A. Romańska (red.), *Osada kultury łużyckiej w Wilenku, gm. Szczaniec, woj. lubuskie, stan 16 (AUT nr 49) (= Via Archaeologica Posnaniensis 9)*. Poznań: Wydawnictwo Nauka i Innowacje, 19-200.
- Janušević Z. V. 1975. Fossil remains of cultivated plants in the south-west of the Soviet Union. *Folia Quaternaria* 46, 23-30.
- Kaczmarek M. 2002. *Zachodniowielkopolskie społeczności kultury łużyckiej w epoce brązu*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Kadrow S. 1991. *Iwanowice, stanowisko Babia Góra, cz. I. Rozwój przestrzenny osady wczesnego okresu epoki brązu*. Kraków: Zakład Archeologii Małopolski Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk.
- Kempisty E., Sulgostowska Z. 1991. *Osadnictwo paleolityczne, mezolityczne i paraneolityczne w rejonie Woźnej Wsi, woj. łomżyńskie*. Wrocław: Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk.
- Koško A. 1979. *Rozwój kulturowy społeczeństw Kujaw w okresie schyłkowego neolitu i wczesnej epoki brązu*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Koško A. 1981. *Udział południowo-wschodnioeuropejskich wzorców kulturowych w rozwoju niżowych społeczeństw kultury pucharów lejkowatych*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Lew S. 2003. *Budownictwo ludowe dorzecza Sanu w XIX i XX wieku*, Rzeszów: Wydawnictwo Mitel
- Lityńska-Zajac M., Wasylkowa K. 2005. *Przewodnik do badań archeobotanicznych. Vademecum Geobotanicum*. Poznań: Sorus.
- Marchelak I, Tyszler L. 2003. Osada kultury łużyckiej epoki brązu i okresu halsztackiego. W: R. Grygiel (red.), *Ratownicze badania na stanowisku 6-7 w Kowalewiczach, pow. Zgierz, woj. łódzkie (trasa autostrady A2) (= Via Archaeologica Lodziensis 1)*. Łódź: Fundacja Badań Archeologicznych Imienia Profesora Konrada Jażdżewskiego, 25-337.
- Marcinkian A. 2010. *Ziemia lubuska w dobie cywilizacji łużyckiej*. Zielona Góra: Andrzej Marcinkian.
- Michalski J. 1983. Zagadnienie systematyzacji i interpretacji obiektów nieruchomych (Ze studiów nad osadami otwartymi kultury łużyckiej). *Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne* 5, 135-196.

- Moszyński K. 1967. *Kultura ludowa Słowian 1*, Warszawa: Wydawnictwo Książka i Wiedza.
- Mueller-Bieniek A., Gluza I. 2011. Odciski roślinne na naczyniach ceramicznych i polepie z osady ludności kultury łużyckiej w Rudzie, woj. kujawsko-pomorskie (stanowisko 3-6). W: J. Gackowski (red.), *Archeologia epoki brązu i żelaza. Studia i materiały 2*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 299-316.
- Muzolf B. 2002. Kompleks osadniczy z okresów halszackiego i lateńskiego. Wyniki ratowniczych badań wykopaliskowych na terenie odkrywki „Szczerców” S.A. na stanowisku nr 12 w Grabku, gm. Szczerców, woj. łódzkie. W: R. Grygiel (red.), *Badania archeologiczne na terenie odkrywki „Szczerców” Kopalni Węgla Brunatnego „Bełchatów” S.A. tom 2*. Łódź: Fundacja Badań Archeologicznych im. Profesora Konrada Jażdżewskiego, 121-384.
- Muzolf B. 2015. Osadnictwo łużyckich pól popielnicowych. W: R. Grygiel (red), *Ratownicze badania archeologiczne na stanowisku 1, 2 w Zagórzcu, pow. Kutno, woj. łódzkie (= Via Archaeologica Lodziana 5)*. Łódź: Fundacja Badań Archeologicznych im. Profesora Konrada Jażdżewskiego, 64-232.
- Poradyło W. 2016. Grupa tarnobrzeska. W: M. Glinianowicz, S. Kadrow, Piotr N. Kotowicz, A. Nowak, W. Paradyło (red.), *Boratyn, pow. jarosławski, stan. 17. Materiały z osad kultury mierzanowickiej grupy tarnobrzeskiej oraz cmentarzyska wczesnośredniowiecznego (= Via Archaeologica Resso-viensia 10)*. Rzeszów: Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego, 55-182.
- Rembisz-Lubiejewska A. 2017. Surowce krzemienne z życia wspólnot łużyckich pól popielnicowych na przykładzie osady w Rudzie, pow. Grudziądz, woj. kujawsko – pomorskie, stanowisko 3-6. *Pomerania Antiqua 26*, 1-26.
- Rembisz A., Gackowski J., Makowiecki D., Markiewicz M., Polcyn M. 2009. Ślady gospodarki roślinno-zwierzęcej ludności kultury łużyckich pól popielnicowych z osady w Rudzie, gmina Grudziądz, północna Polska. W: L. Domańska, P. Kittel, J. Forsyjak (red.), *Środowiskowe uwarunkowania lokalizacji osadnictwa (= Środowisko, Człowiek, Cywilizacja. Seria wydawnicza Stowarzyszenia Archeologii Środowiskowej 2)*. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 109-122.
- Skrzyński G. 2018. Wyniki analiz makroskopowych szczątków roślinnych, odkrytych w obiekcie ludności łużyckich pól popielnicowych, na stanowisku XXVI w Krzemienie, gm. Kurzętnik, woj. warmińsko-mazurskie. W: *Opracowanie wyników ratowniczych wykopaliskowych badań archeologicznych, prowadzonych na stanowisku Krzemieniewo, nr XXVI, nr AZP: 32-53/65, gm. Kurzętnik, woj. warmińsko – mazurskie, w ramach budowy obwodnicy Nowego Miasta Lubawskiego w ciągu drogi krajowej nr 15, 10-103*. Elbląg (maszynopis w Archiwum WUOZ).
- Solon J., Borzyszkowski J., Bidlasik M., Richling A., Badora K., Balon J., Brzezińska-Wójcik T., Chabudziński Ł., Dobrowolski R., Grzegorzczak I., Jodłowski M., Kistowski M., Kot R., Krąż P., Lechnio J., Macias A., Majchrowska A., Malinowska E., Migoń P., Myga-Piątek U., Nita J., Papińska E., Rodzik J., Strzyż M., Terpiłowski S., Ziaja W. 2018. Physico-geographical mesoregions of Poland: verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data. *Geographia Polonica, Volume 2 (91)*, 143-170.
- Węgrzynowicz T. 1973, *Kultura łużycka na Mazowszu Wschodnim i Podlasiu. Materiały Starożytne i Wczesnośredniowieczne 2*, 7-122.

Summary

Jakub Affelski

Relics of the settlement of the people of the Lusatian Urnfield culture at site Krzemieniewo XXVI, Kurzętnik Commune, Warmińsko-Mazurskie Voivodeship

The article presents part of the results of archaeological excavations carried out in 2017 in connection with the construction of a ring road for Nowe Miasto Lubawskie as part of national road 15, at site Krzemieniewo XXVI. The archaeological efforts yielded interesting results in the form of the discovery of a settlement phase related to the Lusatian Urnfield culture. This article discusses settlement from the late Bronze Age and the early Iron Age.